

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ה' (תשפ"א)

מאמרים נבחרים משכונת חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם וכלשונם מותוך הספרים הקדושים

האזינו - י"ב

זהר המבואר
הפּתּוּר וְהַקְבוּד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מהדורת 'קרון מצלי בכח'

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

האזינו יום-כיפור

השִׁכַּן אֶתֶם בְּתוֹךְ טְמֵאתֶם. בְּאֵר מוֹרֵי
זֶה"ה מוֹפֵת מִבְּהֶק שֶׁהִגָּאָה קֶשֶׁה מִן הַחֲטָא,
פִּי בְּכָל הַטְמֵאוֹת וְהַחֲטָאִים פְּתִיב הַשִּׁכַּן אֶתֶם בְּתוֹךְ
טְמֵאתֶם, מַה שֶּׁאִין כֵּן בְּגִסֵי הָרוּחַ, דְרָשׁוּ בַש"ס
פֶּרֶק קמ"א דְסוֹטָה (ה). אִין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִין לְדוֹר
בְּעוֹלָם שְׁנֵאמַר (תהלים ק"א, ה) גְּבִיהַ עֵינַיִם וְרַחֵב יָלָבַב
אֲתוּ לֹא אוֹכְלִי, וְדַבְרֵי פִי תִכְם חוֹן:
(רשפי אש פרשת בשלח אות ל"ד)

אוצר פניני החסידות

א אילנא דחיי | הנצר מטעה את האדם שאינו ראוי להתפלל ולעבד את ה', וצריך לידע שכל מעשיו הטובים חשובים מאוד ומעוררים בשמים

ב פתוחי חותם | קול התפלה מעורר קול עליון ובונה עולמות למעלה

ב במורי אביב | בקדי לזכות שהתורה תשפיע על האדם: יש ללמוד לשמרה ולהניסנה לבלו

ג פתוחי חותם | רק תורה ותפלה שנגעשו בקדושה וטהרה מתקבלים למעלה

ד דברי יואל | באור נפלא בטעם הדבר שבברכת התורה נכתב בתורה הכרזה שלפניה ואלו בברכת המזון הכרזה שלאחריה

ה לקוטי הלכות | שירת האינוני - הפיכת הנטאים והתוכחות לזכיות ושירי שמחה

ה אַמרות טהורות | משה רבנו מסר נפשו לדבר קשות כלפי מעלה עבור ישועת ישראל

ה לקוטי תורה | התורה משולה למטר ולטל

ז שפע חיים | יש להחשיב את הדור הקודם ולהתניעז עמום בכל מצב

ז אמרי צדיקים | פירוד לבבות בין ישראל ונתן שליטה לאמות

ז לקוטי שיחות | באור ענן 'תורת' 'מלכות' 'עול'

ח תורת אמת | רמז על כל הנמים הקדושים שבחדש תשרי, 'יסבבהו' - ראש השנה בו נסבבים כל סבות האדם

ט עטרת חיים | בכל מדת הדיון טמונה וגנונה מדת הנחמים

י בית אהרן | ישבו בתשובה עד שיגיע לחלק אלוהי שבתוכו

י עבודת ישראל | ישבו בתשובה עד שיראה עצמו בתפלה כעומד לפני ה' ומדבר עמו פנים אל פנים

י שפת אמת | יש להתחזק בשבת ראשונה בשנה ולהשתוקק לא להסיח דעת מהשבת

יא מחשוף הלכן | רמז על התעסקות במצות סכה ולולב אחר עשיית תשובה כראוי

יא ישרש יעקב | טעם נאה לאכילת ערב יום כפור

יא שמועת יצחק | אינו להתקאש גם אם לא נצל את עשרת ימי תשובה

יב מחשבת נחום | מדרגת האדם ביום הכפורים נבנית מהכפופיו והרהורי התשובה של כל השנה

יב סוד ישירים | הקב"ה מקבץ ביום כפור את כל הפעלות הנראות קטנות ומאיר בהם

יב לב שמחה | תכף בכניסת היום נקלח לכל יהודי ונעשה פריה תודעה

יב טל חיים | כל אדם מהיב להתמודד על חטאים חמורים פיון שיתכן ונקשל בשמירת העינים

יג שיח יחוננו | דברי חזק ועודד לאמר שאין לה דבר עומד בפני התשובה ולא קום חטא שאין יכלת לשוב ולהתכפר עליו

טו תפארת שלמה | והכהנים והעם העומדים בעונה - לסייע לכהן הגדול בעבודתו

טו שם משמואל | לא יסתפק במחילת העונות ובהתפעלות הקדושה שזכה ביום הקדוש, אלא העקר לקבל עליו מעתה להטיב מעשיו

טו ישרש יעקב | יזים טוב הנה עושה לאוהביו - לאוהבי השם והבדך

אוצרות אנוני הדורות

טז פתח אליהו | הזקרת השבח 'הגדול' בברכת אבות כמו הזקרת מלכות

טז אדרת אליהו | בגזית בית המקדש השולשי בכותו של יעקב אבינו

יז עמר התנופה | כשישראל עושים תשובה הרי הם נחשבים כבנים

יז שמן אפרסקון | הצדיקים בדונים תחלה כדי שיהיה קיום לעולם

יז תורה ותיים | כל מה שעושה ה' הכל לטובה

יח אהל יעקב | התעוררות גדולה בערב יום כפור פי אזו הששון מקטרך מאד

יח חומת אגן | המקבל עליו לתקן עונות שבינו לבין חברו נחשב כצדיק גמור

יט יערות דבש | קטרוג הששון על תשובת יום הכפורים שנעשית מן השפה ולחוץ

כ מאיר לארץ | על ידי התשובה ביום הכפורים חוזים לכסוי ולבוש בעולם הבא

כא חודשי מקרי"ל דיסקין | תפלת הצבור מועילה לכפר אף על העונות החמורים שאינם מתפארים מצד הדיון ביום הכפורים

כא מעשי צדיקים

כו יומא דהילולא

כח ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה

מג זוהר הקדוש | עם פרוש הכתי והכבוד

נושאים בפרשת האזינו

מעלת התפלה

אילנא דחיי

רבי מנחם מענדל מרימנוב זיע"א

היצר מטעה את האדם שאינו ראוי להתפלל ולעבד את ה', וצריך לידע שכל מעשיו הטובים חשובים מאד ומעוררים בשמים

לפעמים מטיל היצר עצבות על האדם באמרו, מי אתה שמערך את תפלתך לפני אדון כל העולם, הלא אינך כדאי שתצצה לפתח פה לפניו, ועל ידי זה מפיל עליו עצבות עד שמבטל אותו מעבודת הקדוש.

אמנם איש הנלכב יבין שהכל יפצה פיהו, דאם אמת כדכרנו שהדברים שלו לא יעשו שום רשם כלל, אם בן למה בראו השם יתברך בעולם, אלא ודאי על מנת בן בראו שיעשה נחת רוח לפניו יתברך על ידי תורה ותפלה שלו, ואם בן על כרחך שמעשים טובים שלו המה כדאים להגישם לפני אדון העולם יתברך. ו'זאת' הוא מעוט וענוה.

וזהו שאמר הכתוב הלה תגמלו זאת (לב ח), הינו שמדת הענוה אתם לוקחים לעבודות אלקות לומר שאתם אינכם כדאי שתגישו תפלתכם לפניו יתברך, הלא הוא אביך קנה והוא בראך, ולמה בראך והביאך בעולם, על כרחך הוא עשך ויכוננך, כדי שתהיה בן ויסוד לעולם במעשיך הטובים שתעשה.

כי על שלשה דברים העולם עומד על התורה והעבודה וגמילות חסדים (אבות פ"א מ"ב), אם בן על כרחך שהדבורים שלך יש להם ערך וחשיבות לפניו יתברך. והראיה לזה, זכור ימות עולם שאמת אמר אל: ברא (ב"ר ח ה), ולמה בראה השם יתברך, כדי שיהיה לו נחת רוח מעבודת בני אדם אשר הם משקעים

בתאות עולם הזה והכליו ואף על פי בן המה מפנים את עצמם מכל דבר לעבודתו יתברך, על ידי זה יש להשם יתברך נחת רוח יותר מן המלאכים.

וגם בינו שנות הר ודר, הינו השנוים שבין דור אחד לחברו שהוא גם בן על ידי מעשי בני אדם, ואם הם מטיבים דרכיהם אזי השם יתברך מתנהג עמם בחסד ורחמים, ובאם חס ושלום סרו מדרך הטוב אזי הם נענשים.

שאל אביך הוא התורה (כמו שאיתא בתרגום יונתן), ויגדה, גם זקניך הוא דברי נביאים (כמו שאיתא בתרגום יונתן שם), דכתיב בהם שבאם האדם יעבד להשם יתברך יהיה טוב לו בשני העולמות.

אם בן על כרחך שדבורו של האדם עושה פעולה בעולמות העליונים, ועל בן בהנחל עליון גוים כו' יצב גבלת עמים בשביל מספר בני ישראל כפרוש רש"י, וכמו שאמרו חז"ל גבי מואב שגברא בשביל רות שהיתה עתידה לצאת ממנו, אם בן על כרחך שבמעשיהם עושים פעולות בעולמות העליונים.

והטעם לזה הוא, כי חלק ה' עמו, כי בן לך ישראל יש לו חלק אלקי (שהוא נשמתו), ועל בן יעקב חבל נחלתו, רצה לומר נחלתו הוא שדומה בעבודתו לחבל, שדרך החבל הוא שאפלו הוא ארץ אפלו הרבה אלפים אמות, מכל מקום אם הוא מושך ומגביהו מעט אף בקצה האחרון הוא מגביה ומנענע את כל החבל, כמו בן בעבודתו למטה גורם נחת בעולמות העליונים:

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

קול התפלה מעורר קול עליון ובונה עולמות למעלה

כי שם ה' אקרא הכו גדל לאלהינו (לב א). בנה בא להודיע להם, דעל ידי קריאתנו שאנו מזכירין ומברכים ה', על ידי זה נעשים פעולות למעלה. ובא להזהירם ולומר להם, אל יקל בעיניכם אמירת הברכות והתפלות, ותאמרו מה ממשות יש בדבור בעולמות עד שמכחו יהיו נבנים עולמות עליונים. כי נהפך הוא, כי אדרבה הדבור הוא העקר, כי למעלה הרוחניות היא העקר והגשמיות בטלה ומבטלת. **ותדעו** כי כן הוא האמת, שהרי משרתי עליון אין להם אלא שבת הפה, כמו שנאמר (ישעיה ו א) 'וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש ה' צבאות', וכן הוא אומר (יחזקאל ג יב) 'ברוך פבד ה' ממקומו', הרי פשוט דכל עבודתם אינה אלא בפה. והם בעצמם תלויים בנו, אינם משבחים ומפארים עד שאנו מקדימים תהלה, ומזה תדעו ותבינו דהעקר תלוי בפה. **וזהו** שאמר 'כי שם ה' אקרא', כלומר, בשאני למטה קורא ה' בברכה ותהלה, אז באותה שעה מתעוררים המלאכים למעלה ו'הבו גדל לאלהינו'. והנה 'הבו גדל לאלהינו' גימטריא 'הם המלאכים' עם הכולל. וכיין דהכי הוא, אם כן פשוט הוא דהפה הוא העושה הכל.

כדי שיוכל הקול לתקן צריך שיהיה בקדשה

אך צריך קדשה ויראה וכונת הלב כראוי, דומיא דמלאכים שנאמר בהם ו'כלם פותחים את פיהם בקדשה ובטהרה וגו' עונים באימה ואומרים ביראה'. אז, כשיהיה כן, מצא מין את מינו ונעור, דהקול המתחונן מעורר הקול העליון, אבל אם הקול המתחונן פגום לא שיף שיעורר קול העליון, דמה לתבן אצל הבר.

והנה מזה תבינו דבנין ותקון העולמות בנה תלוי, לכן הנהירו מאד ביראה וקדשה כדי להרים בפרוס קולכם, וזהו 'הבו גדל לאלהינו', עשו הקריאה בקדשה ובטהרה כדי שתתנו גדל לאלהינו ויתקנו עולמות העליונים:

מעלת התורה

בפורי אביב

רבי יעקב אריה מרדזימין זיע"א

ככדי לזכות שהתורה תשפיע על האדם יש ללמד לשמה ולהכניסנה ללבו

מדרש תנחומא: למה נמשלה תורה למטר, לומר מה מטר משחקת אבנים שנאמר (איוב יד ט) 'אבנים שחקו מימ', אף התורה משחקת לב האבן, וזהו שאמרו רבותנו ו'ל אם אבן הוא נמוח ואם ברזל הוא מתפוצץ, לכך אין טוב לאדם כי אם להמית עצמו על דברי תורה ולעסק בה תמיד יומם ולילה, וזהו שנאמר 'והגית בו יומם ולילה' (יהושע א ח), וזהו שאמרו אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל תאמין.

יש לומר הפרוש שאמר, יגעתי, פרוש שלמדתי הרבה תורה ולא פעל התורה בקרבי להיות משחק הלב אבן, 'אל תאמן', מחמת שרואין במשל שמים שוחק אבנים, מחמת להראות לקח משל לתורה שנמשלה למים, לידע אם ילמד תורה בנדאי התורה משחק הלב, רק זה שלא פעל אצל זה הוא תולה החסרון בתורה, רק הוא שקר.

רק זה שלא פעל אצלו, הוא מחמת שלא ראה שיכנס התורה לתוף לבו, שלא למד לשמה, רק התורה שלמד נשאר בפי ובראש

כראוי, פי זהו העקר, פדי שיהיה הכל מקבל ומרצה לשמים. שאם תהיה התפלה והתורה בקדשה ובטהרה, הרי הכל ימצא פתח פתוח למעלה.

ואם הכל משפה ולחויץ בלי קדשה וטהרה, אין להם מקום בפה לפגס, רק הכל נדחה לחוץ. וזהו שבא משה רבנו עליו השלום לומר לישראל, הייטב בעיניכם שתהיו מתפללים ולא תקבל תפלתכם, לכן השתדלו שתעשו מעשים טובים בקדשה וטהרה פדי שתקבל תפלתכם.

שער השמים היא השכינה שהיא בכחינת יראה

והנה שער השמים היא שכנית עגונו, ומשם עולה התפלה למעלה. והנה אמרו רבותינו זכונם לברכה (שבת לא.) דמי שיש בידו תורה ואין בו יראת שמים, דומה למי שפסרו לו מפתחות הפנימיים, ומפתחות החיצוניים לא מסרו לו, דמהיכא עייל.

והנה מפתחות החיצוניים היא שכנית עגונו מלכות שמים, ומפתחות הפנימיים הוא זעיר אנפין הנקרא 'תורה', ומי שיש בידו תורה ואין בו יראה, אין לו באיזה מקום (נגס) [לפגס] ונשאר בחוץ.

וזהו האזינו השמים ואדברה, השמים הוא זעיר אנפין שהוא תורה, והכי קאמר, האזינו השמים, דהינו היכן אוכל לומר להשמים האזנה וישמעו תפילתי, היכא דתחלה הקדמתי ושמעה הארץ שהיא מלכות שמים שהיא מפתחות החיצוניים אמרי פי, דזהו עקר מפתח היראה:

התקון הנעשה על ידי התורה והתפלות כשהארם ראוי לכך

ובא משה רבנו עליו השלום לומר לישראל, דעו וראו, וממני תלמדו וכן תעשו, שהרי [אתם] רואים בעיניכם מעשים בכל יום

ולא נגע התורה בלבם כלל, והרי הוא דומה כמו שגשם יורד במקום אחד לבדו, מחמת שרב גשמים אין יורדין בכל עולם, רק פעמים יורד גשם במקום אחד ובמקום אחר אין יורד גשם.

על פן יש לומר דומה, שאבן גדול מנח במקום אחד, וכאן אין יורד כלל גשם רק במקום אחר יורד גשם, בודאי הגשם שיוור במקום אחר ודאי לא משחק האבן, ורקא אם יורד הגשם על האבן אז משחק האבן, אבל לא משחק הגשם שיוור במקום אחר, ובמקום האבן אין יורד כלל גשם.

כך הנמשל, אם יפגס התורה לתוך הלב, שם משפן נשמה, וגם המדות שבלב, אז הוא כיוור המים הוא התורה על לב אבן, אז הוא כמו שאמרו (סוכה נב.) אם אבן הוא נמוח, אבל אם נשאר התורה בפיו ובראש ולא התחיל לכנס בלב כלל, הוא כמו האבן במקום אחד והגשם במקום אחר שאין התורה ילף למקום אבן, התורה במקום אחר בראש ולא נגע כלל לתוך הלב, על פן יתלה בעצמו שלא יגע לראות שיכנס התורה לתוך לבו, לכך 'אל תאמין', שלא יתלה החסרון בתורה, שאם ילמד כראוי ודאי פועל התורה, ודו"ק:

פתוחי חותם

הפי יעקב אביחצירא זיע"א

רק תורה ותפלה שנעשו בקדשה וטהרה מתקבלים למעלה

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי יערו כמטר לקחי תזל כטל אמרתי כשעירם עלי דשא וכרכיבים עלי עשב (לב א-ב). אפשר לרמוז, דבא משה רבנו עליו השלום לעורר את בני ישראל להיות כל מעשיהם לשם שמים, אם [?]למדו תורה תהיה לשם שמים, ואם תפלה תהיה לשם שמים בכונה

דברי יואל

רבי יואל מסאטמר זיע"א

כאור נפלא בטעם הדבר שכברכת התורה נכתב בתורה הברכה שלפניה ואלו בכרכת המזון הברכה שלאחריה

כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקיניו (לב ג). בגמרא (ברכות כא:) אמרו דברכת התורה פתיב קרא כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקיניו אברהם שלפניה, ומינייה ילפינן נמי שצריך לברך על התורה לאחריה בקל וחמר, ואלו בברכה שעל המזון כתבה תורה שצריך ברכה לאחריה, דכתיב (דברים ח ט) 'ואכלת ושבעת וברכת', וילפינן מינה שצריך גם כן ברכה לפניה בקל וחמר, ואלו בברכה שעל התורה איפכא, הלא דבר הוא.

ואמינא עלה דהכל חד טעמא הוא, דהנה טבעו של אדם אשר בטרם התחיל לאכל, הוא רעב ומתאנה לאכל למלא נפשו כי ירעב, אבל אחרי שפלה סעודתו חלף רעבונו, ולפי שעה קצה וגעלה נפשו במאכל עוד.

מה שאין כן בלמוד התורה הדברים הפוכים, דאחרי שכבר הרגיש האדם נעם מתיקות התורה הקדושה אשר תעבר לנפש מנפת צוף וכל טעם, נפשו לא תמלא, אדרבה מעתה יגדל רעבונו ויגבר צמאונו עוד לשמע דבר ה' ולהירוות נפשו בטוב נעמה מכיון טעם בקצה המטה מדבשה. מה שאין כן בטרם התחיל ללמד ועדין לא הרגיש ערבות נעימות מתיקות התורה הקדושה, אינו להוט כל כף אחריה.

ועל כן בלמוד התורה גלי לן קרא כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקיניו שצריך לברך לפניה, שממנו נלמד בכל שכן לברך אחריה, דאם בטרם הלמוד צריך לברך אף שעדין לא השיג מתיקות התורה הקדושה, על

שאני כבן בית לפניו יתברך, וכשאני צריך לשום דבר אין לי שום עכבה, רק כשאני קורא מיז הוא עונה אותי ומדבר עמי כאשר ידבר איש אל רעהו, ועקר כל זה משום דמפתחות היראה בידו.

אם כן גם אתם חזקו ואמצו ליראה ולאחבה את ה', ועל ידי זה יהיה עונה אתכם בכל עת, שהרי עקר התפלה והתורה הם המפתחות שבהם פותח האדם השערים העליונים אם יהיו כראוי. שהרי על ידי תפלה ותורה עושה אדם זיוגים ויחודים למעלה, בתחלה מצלה מין נוקבין, ואחר כך מוריד מין דוכרין, וכשמוריד המין דוכרין, מורידם ממקור העליון מעולם לעולם עד סוף העולמות, עד שמגיע השפע גם לעולם זה הגשמי.

וכל זה, על ידי קדושה וטהרה ויראה ואהבה כראוי יכול לפעל פעלות בעולמות עליונים ולהתברך הכל על ידו, אבל אם הוא פגום מלא מומין, הרי הוא דחוי מעקרא, ויתפלתו ותורתו תועבה, וכדרך ישב מחוץ למחנה מושבו, ולא דיו שאינו מתקן אלא אדרבה מקלקל. ועל זה אמר לישראל, דעו שאני מחמת היראה והאהבה שיש בידי בשלמות, כשאני לומד תורה אני משפיע בכל העולמות, וכן נמי כשאני מתפלל, בכל העולמות אני משפיע.

משה אומר לישראל שילמדו ממעשיו

וזהו שאמר יערי כמטר לקחי תול כטל אמרתי, לקחי היא התורה הנקראת 'לקח טוב', ואמרתי היא התפלה, כמו שנאמר (תהלים יט טו) 'יהיו לרצון אמרי פי'. דהינו דאמרינן, דכך אומר משה רבנו עליו השלום לישראל, דעו דהתורה והתפלה שלי עושים פעלות בעולמות עליונים למעלה כמו המטר והטל, וזה מחמת שהכל בקדושה וטהרה כראוי, לכן גם אתם ממני תלמדו וכן תעשו, כדי שתהיה תורתכם רצויה ותפלתכם מקבלת:

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי
(לב א)

אמרות טהורות

רבי אורי מסאמבור זיע"א

משה רבנו מסר נפשו לדבר קשות כלפי מעלה
עבור ישועת ישראל

בפסוק האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי, אמר לפרש על זה הדרך: הן משה רבינו עליו השלום היה אוהב ישראל באמת, ומסר תמיד את נפשו על צפרון אחד של ישראל, ולא אוהב ישראל באמת לא ימלט שלא יבקש מהשם יתברך טובות לישראל כל כך, עד שיוציא מפיו איזה דבר קשה נגדו יתברך.

לכן התחנן משה רבנו עליו השלום לפניו יתברך, לבל יחשב לו זאת לחטא, ואמר: **האזינו השמים**, פרוש הקדוש ברוך הוא היושב בשמים, אבקש ממך, ואדברה, פרוש אף כי אדבר איזה דבר קשה נגדך, לא תקעס עלי.

הלא לפניך נגלו כל תעלומות ואתה יודע כי הכל רק למען ותשמע הארץ אמרי פי, פרוש כל זה רק למען ישראל עמך החונים בארץ, שהם ישמעו ויתברכו מברכותי ומתפלוחתי, ולמענם מסרתי את נפשי על ככה. וחוץ כבוד קדשתו עוד הפעם את הדיברים האלו בהתלהבות גדול, כאלו מדבר זאת גם על עצמו זי"ע:

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי יערף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי (לב א-ב)

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

התורה משולה למטר ולטל

הנה התורה נמשלה למטר ולטל, כמו שנאמר כי כאשר ירד הגשם והשגלג מן השמים

אחת כמה וכמה שהוא מברך אחר הלמוד שפריה מתוק לחפו, והוא תאב עוד למלא נפשו ממטעמותיה.

אבל בכרפת המזון גלי קרא שצריך לברך לאחריה דכתיב 'ואכלת ושבעת וברכת', ומינה גילף בקל וחמר דמה פשהו שבע מברך, פשהו רעב ומתאנה לא כל שפן, שוב מצאתי סבא זו על הקדמה ספר ההפלא"ה למסכת כתבות (פרשת נשא):

פרשת האזינו

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

שירת האזינו – הפיכת החטאים והתוכחות לזכיות ושירי שמחה

השירה הזאת, דהינו שירת האזינו, שבנה הראה משה רבנו קדם מיתתו עצם כחו והשגתו, שזכה לעלות לתכלית רום המדרגה העליונה עד ששם נתהפכין העונות לזכיות עד שיכול לעשות מתוכחה על מעשים רעים יכול לעשות מזה שירה.

ועל כן בכת זה הוא מבטיח לישראל שלעולם לא יתרחקו מה' יתברך לגמרי אפלו אם יעשו מה שיעשו, אפלו בתקף ההסתרה שבתוך הסתרה, בחינת 'ואנכי הסתר אסתיר' (דברים לא יח), 'וענתה השירה הזאת לפני לעד כי לא תשכח מפי ורעו' (שם לא כא).

כי על ידי השירה הזאת אנו רואים שאין שום יאוש ואין שום גפילה בעולם, כי אם יזכו יהיו נתהפכין כל העונות לזכיות, כמו שאנו רואין שזכה משה לעשות מתוכחת עונות שירה ושמחה (הלכות ספר תורה ה"ב אות י):

ואחד מישראל אומר 'נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראתה כו' ואתה משמרה בקרבך כו', שגפוש האלקית שהיא חלק אלוה ממעל וטהורה היא ואחר כך בראתה יש מאין כו' עד שנפחת בי - שמתלבשת ממש בתוך גפוש השכלית.

והוא כענין בחינת זרע הנזרע בארץ גשמיות - שאז דוקא תוציא צמחה משום שבארץ דוקא הוא שיש כח הצומח להצמיח בתוספת עליו, כך הוא בחינת ירידת הגפוש אלקית אור זרוע להתלבש בתוך הגפוש הפהמית - אף שהיא גשמיות, כי בה הוא שיש כח הצומח להצמיח ישועות בתוספת רב על הזרע הנזרע בה.

אך מתחלה צריך להיות יערף כמטר כו', כי הנה מבאר למעלה במשל התגלות כח הצומח שבארץ להוציא הצמיחה, שצריך להיות מתחלה על ידי חרישה לרפות קשיות האדמה ואחר כך על ידי מטר שיוורד ומלחלח הארץ ואז הוא שתוציא צמחה.

וכן ממש הוא בגפוש הפהמית, שבכדי שיתגלה כח הגנוז בה להצמיח התגלות הרעש גדול מן הזרע הנזרע בה כו', צריך להיות תחלה בחינת חרישה דמרפי ארצא, דהינו בחינת לב נשבר ונדכה, כי ארץ קשה שאינה חרושה אינה עושה פרות כלל כידוע.

ואחר כך צריכה למטר שילחלח הארץ, והוא בחינת למוד התורה שגמשלה למים, שפכו המים מלחלחים את הקרקע עד שנוצצית לחה כל כך להיות מכשרת להוציא צמחה פן התורה ממשיך בחינת הבטול בגפוש אחר החרישה כשהוא לב נשבר באמת כו' שאז תוכל אחר כך להצמיח ישועות (האזינו ע, ב):

כו' פן יהיה דברי אשר יצא מפי כו' (ישעיה נה י"א), וכן נמשלה לטל כמאמר רז"ל (תנא"ר פ"ה) טל תורה, ואמרו רז"ל (בראשית רבה טו) 'מטל השמים' זה מקרא כו'. והנה מטר הוא ממש להמעלה, כמו שגאמר 'אד יעלה מן הארץ והשקה כו' (בראשית ב ו), וטל הוא לממעלה למטה.

'שמים' ארץ' שתי סוגי נשמות, בעלי תורה ובעלי עסקים

וענין האזינו השמים ותשמע הארץ הוא, כי יש ב' מיני נשמות, א' אותן שהם בעלי תורה שתורחם אמנתם. והב' בעלי עסקים שעוסקים במצות וגמילות חסדים. ובעלי תורה נקרא 'שמים' על שם התורה שהתורה היא מן השמים, והארץ' היא בחינת בעלי מצות העוסקים בקיום המצות מעשיות בפעל ממש.

באר ענין החרישה והצמיחה על ידי המטר בעבודת האדם

והנה על בחינת התורה של ב' מיני נשמות הנ"ל הנקרא שמים ארץ הוא אומר יערף כמטר לקחי כו'. והענין, דכמו שענין המטר ופעלתו הוא שיוורד ומלחלח את הארץ ומכשיר אותה שתוכל להוציא צמחה כמו שגאמר 'הרנה את הארץ והולידה והצמיחה'.

ועקר הצמיחה הוא מכה הצומח שיש בארץ שיוכל להצמיח כל צמחה, ועל ידי הגרעין הנזרע מעוררים אותו להצמיח כדגמתו בתוספת רבוי מחדש, אלא שאי אפשר לעוררו שיתגלה לפעל פעלתו אם לא על ידי חרישה מתחלה דמרפי ארצא, ואחר כך צריך למטר ללחלח את הארץ ואז הולידה והצמיחה.

וככל המשל זה יש גם פן בגפוש האדם. ובחינת עסק התורה הוא בחינת המטר, שצריך להיות אחר בחינת החרישה, ואז פועל להצמיח ישועות מקרב הגפוש. דהנה כל אחד

ואם המה יאמרו פי צריכה לבוא שנת גאלה וישועה ישמע הקדוש ברוך הוא לקולם ויביא את הגאלה השלמה (דרשת חומש רש"י האזינו תשל"ב):

בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבלת עמים למספר בני ישראל (לב ח)

אמרי צדיקים

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

פרוד לכבות בין ישראל נתון שליטה לאמות

בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם גו'. פרש הגאון הקדוש מראפשיץ וצ"ל, כי אם יש חס ושלוש פרווד בכני ישראל אז יש חס ושלוש מעמד ומצב לעכו"ם, וזהו שגאמר **בהנחל** עליון גוים אז המה נוחלים הארץ, בהפרידו בני אדם, אם יש פרווד בין אלו הנקראים בני אדם, כמו שאמרו (יבמות סא.) אתם קרוים אדם, יצב גבלת עמים, רק אז יש קיום לגבולות עמים, למספר בני ישראל, אם יש מספר לבני ישראל, אבל פשנכו ישראל להחשב כפוכבי השמים שאין להם מספר אז אויביהם נופלים נגדם:

ימצאהו בארץ מדבר (אותם מצא לו נאמנים בארץ מדבר שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועלו, רש"י) (לב ט)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

באור ענין 'תורתו' מ'לכותו' ועלו'

תכנם של שלשת הענינים ד'תורתו ומלכותו ועלו' בפשטות הוא: 'תורתו' דהינו (בכלל) למוד התורה, הוא ענין השיף לשכל האדם. ולכן, גם ענין שמירת מצוות התורה שבלשון 'קבלת תורתו', אינו מדגיש קבלת

שאל אביד ויגדך זקניד ויאמרו לך (לב ז)

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זיע"א

יש להחשיב את הדור הקודם ולהתיעץ עמו ככל מצב

שאל אביד ויגדך, כל דבר תשאל ותתיעץ עם הזקנים והמבגרים ממך, כי בישישים חכמה. דודי זקני הקדוש הרב רבי לייזער חתן זקני הקדוש מצאנז זיע"ע שהיה דוע בחכמתו המרבה, היה אומר, שהיום אומרים הצעירים כי הם מבינים יותר טוב מן הזקנים ה'פאנאטיים', שהלא הוא כבר למד בישיבות, והוא ידען מפלג וכו', ומה כבר מבין האב הזקן, ואלמלא היתה הזקנה נחשבת בעיניהם למעלה ונחשבות, היו אומרים כי הם אף זקנים יותר מן הזקנים, ודברי פי חכם חזן.

וזאת רואים בחוש איף שבעקבתא דמשיחא העזות גוברת למאד לא עלינו, ועצה טובה קא משמע לן הכתוב: **שאל אביד ויגדך**, כל דבר תשאל את אביד, ולא משנה איזה אבא יש לך, וכן את זקניד ויאמרו לך, הם יחליטו מה שטוב לך, כי הם מיטיבים לדעת זאת ממך, כי ככל שמזקנים נתוספת בהם חכמה ודעת, זקן זה שזקנה חכמה, ומקשיב לקול דבריהם.

כאשר אנו נתייעץ עם הדורות הקודמים אף הקב"ה יענה לבקשת הצדיקים

ופרשה זאת אנו לומדים בזמנים הקדושים, וכשאנו נקים את הגאמר כאן, יאמר הקדוש ברוך הוא מדה כנגד מדה - אשאל גם אנכי לעצת הנביאים ואקשיב לקול הצדיקים, וכמו שכתב רש"י 'אביד' אלו הנביאים שנקראו אבות 'זקניד' אלו החכמים.

שאם אתה תשאל את אביד ותקנים בו כבוד אב, ותכבד את זקניד, ישאל הקדוש ברוך הוא את הנביאים והחכמים פיצד לנהג,

איש תם ישב אהלים', אָהֵלוּ שֶׁל שָׁם וְאָהֵלוּ שֶׁל עֵבֶר' (ועד שבמעי אמו הָיָה יַעֲקֹב מְפָרְסֵם לְצֵאת' בְּשֶׁהִיְתָה רַבָּה עוֹבְרָת על פְּתַח תּוֹרָה שֶׁל שָׁם וְעֵבֶר):

'מלכותו' – הוא ממעלות אברהם אבינו, שעסק בפרסום מלכותו של הקדוש ברוך הוא בעולם, כמו שנגמר וַיִּקְרָא שֵׁם בְּשֵׁם ה' אֵפֶל עוֹלָם, וכפרוש רש"י שם, שאברהם פעל שיהא נקרא שמו של הקדוש ברוך הוא 'אלקה לכל העולם', וכן פרש רש"י (חיי שרה כד, ז) ששל ידי אברהם נקרא הקדוש ברוך הוא 'אלקי הארץ'.

'ועלו' – שענינו על תמיד, עד שאין לאדם חרות לעצמו כלל – זה מכונן לעבודתו של יצחק, וכפרוש רש"י (תולדות כה, כו, ב) ששל ידי העקדה נעשה יצחק 'עולה תמימה' (שהיא פליל לה) – ומשום כך לא התר לו לצאת לחוץ לארץ או לשא שפחה, כי כל מציאותו הייתה חדורה בקדשת עולה (על דרך ענין ה'על', שאינו משאיר שום פרט באדם שאינו חדור בשעבוד ובטול) (חלק לז עמ' 209):

ימצאוהו בארץ מדבר וכתהו ילל ישמן יסבכנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו, כנשר יעיד קנו על גוזליו ירחף יפרש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו, ה' כדר ינחמו ואין עמו אל נכר (לב י"ב)

תורת אמת

רבי יהודה לייב אייגר מלובלין זיע"א רמז על כל הימים הקדושים שבחדש תשרי, 'יסבכנהו' – ראש השנה בו נסבכים כל סבות האדם

יש למצא רמז בפסוקים אלו על כל הימים הקדושים שבחדש זה, 'יסבכנהו מרמז על קדשת ראש השנה, שהוא הזמן אשר נסבב

גזרותיו של הקדוש ברוך הוא, אלא רק הוראות התורה שיש להן טעם בשכל.

כשאדם מקבל 'מלכותו' של הקדוש ברוך הוא, נכלל בזה שיקבל גזרותיו, שהרי זהו ענין המלכות, שהעם מקבלים עליהם לשמור על המלך ולקבל גזרותיו, גם אם אינם יודעים או מבינים הטעם בו.

אבל קבלת 'עלו' הוא ענין עמוק יותר, שלא רק שמוקבלים על עצמם לקיים את מצות המלך, אלא שמשעבדים את מציאותם אליו, שתמיד מטל עליהם עלו.

קבלת על כעבר אמת

וזוהו החדוש ב'עלו' על 'מלכותו': קבלת מלכות (סתם) אינה שוללת חרות גמורה בחיים הפרטיים שלו, וכמו במלך בשר ודם, ששליטתו וחקיו אינם שייכים ל(כל) פרטי חיי האדם, אלא רק לרברים השייכים לחיי המדינה, המלכות או להמלך; מה שאין פן קבלת על זהו כמו עבד אמת שהוא משעבד לאדונו באופן קבוע ותמידי, ביום ובלילה, ואין חיי שלו פי תמיד על אדונו עליו.

שלושת ענינים אלו התחדשו במתן תורה

והם שלשת הענינים שנתחדשו בבני ישראל על ידי קבלת התורה: נוסף על זה שקבלו עליהם לקיים הוראות התורה, ועוד זאת – שקבלו עליהם מלכותו (תברך ויאמר נעשה קדם לנשמע), גם קבלו עליהם עלו של הקדוש ברוך הוא, 'להיות משעבדים לי'.

הקשר בין שלשתם לשלשת האבות

ועל פי זה מובן גם הקשר בין ג' ענינים אלה לג' האבות, אברהם יצחק ויעקב – כי כל אחד מהאבות היה מיוחד – על פי פשוטו של מקרא – בא' מג' מעלות אלו:

'תורתו' – מצינו במיוחד אצל יעקב אבינו, שעסק בתורה, כמו שנגמר וַיַּעֲקֹב

‘פרש כנפיו וגו’ – חג הסוכות בו חוסים תחת כנפיו בסכה

יִפְרֹשׁ כַּנְפָיו יִקְחֵהוּ יִשְׂאֵהוּ וְגו', מְרַמֵּז עַל חַג הַסֻּכּוֹת שֶׁהוּא הַזְּמַן שֶׁאֲנִי חוֹסִים תַּחַת כַּנְפָיו יִתְבַּרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר ‘יֹשֵׁב בְּסֹתֵר עֲלִיּוֹן בְּצֵל שְׂדֵי יִתְלוֹנֵן אִמֵּר לֵה' מִחֲסֵי וְגו' (תהלים צא א-ב).

ה' בְּרַד יִנְחֵנוּ וְאֵין עֲמוֹ אֵל נֹכַח הוּא חוֹזֵר עַל הַקָּלָל בְּלוֹ שֶׁל כָּל קִדְשָׁת אֱלוֹ הַיָּמִים, מִהַתְחֵלָה יַעֲד סוֹף, שֶׁהַעֲקָר לִידַע שֶׁאֵין שׁוֹם כַּח אַחֵר בְּעוֹלָם רַק מִצַּד הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ. הֵן הַהַתְחֵלָה שֶׁהוּא יִתְבַּרֵךְ לְבַדּוֹ הוּא סִבַּת כָּל הַסֻּכּוֹת וּמִמְצִיא כָּל הַנְּמַצָּאוֹת, וְהַגְּמַר לְהִיּוֹת הָאָדָם חוֹסֵה רַק תַּחַת כַּנְפָיו יִתְבַּרֵךְ בְּכָל עֲנִיּוֹ:

רְאוּ עֵתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי אֲנִי אֲמִית וְאֲחִיה מִחֲצָתִי וְאֲנִי אֶרְפָּא וְאֵין מִיָּדִי מִצִּיל (לב לט)

עֲטַרַת חַיִּים

בְּנֵי אֶלְעָזָר מֵאוֹשְׁפִיזִין זִיע"א

בְּכָל מֵדַת הַדִּין טְמוּנָה וְגִנוּזָה מֵדַת הַרַחֲמִים

רְאוּ עֵתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי אֲנִי אֲמִית וְאֲחִיה וְגו'. וְקִשָּׁה בְּאוֹר הַלְשׁוֹן כְּפוֹל **אֲנִי אֲנִי הוּא**. וְגַם יֵשׁ לְתַמָּה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּבִיכּוֹל מִתְּפָאֵר אֲנִי מִמִּית, וְכִי בְּאֵלָה שִׁבְחוּ וְתַהֲלֵתוּ יִתְבַּרֵךְ שְׁמוֹ.

וּפְרֹשׁ הַרְבֵּה הַקְּדוֹשׁ מוֹרְנוּ הַרְבֵּה אֶלְעָזָר מֵאוֹשְׁפִיזִין וְצ"ל, כִּי רְאוּ הוּא מִלְשׁוֹן הַבְּנָה, עַל דֶּרֶךְ 'וַיֵּרָא וַיִּרְץ לִקְרֹאתָם', וְאוֹמֵר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: הַבְּנֵינוּ עֵתָה בְּכָל הַמְאָרְעוֹת שֶׁבְּעוֹלָם בֵּין הַנִּרְאִים לְטוֹבָה בֵּין הַנִּרְאִים לְהַפֵּךְ חַס וְשֵׁלוֹם, כִּי **אֲנִי אֲנִי הוּא**, אֲנִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַעוֹשֶׂה כָּל אֵלָה, תְּמִיד אֲנִי הוּא אֲנִי הַיְדוּעַ בְּעַל הַרַחֲמִים וְהַחֲסִידִים בְּמַכְלִית.

מִסֻּבַּת כָּל הַסֻּכּוֹת כָּל עֲנִיּוֹ סֻבּוֹת הָאָדָם, כִּי הַבְּרִיּוֹת בּוֹ יִפְקְדוּ לְחַיִּים וְלִרְפוּאָה וְלִפְרֻנְסָה וְלִשְׂאָר הַצְּרִיכִים עַל כָּל הַשָּׁנָה, וְכֹאמֵרם ז"ל (ראש השנה יח.) כָּלֵם נִסְקָרִין בְּסִקְרִיה אַחַת, שֶׁבְּרַגַע אַחַת מִמְצִיא כְּבִיכּוֹל סִבַּת כָּל הַסֻּכּוֹת כָּל עֲנִיּוֹ הַסֻּבּוֹת.

‘יבוננהו’ – עֲשֵׂרַת יָמֵי תְּשׁוּבָה בָּהֶם לִכְבוֹ יְבִין וְשִׁב

יְבוֹנְנֵהוּ רוֹמֵז עַל עֲשֵׂרַת יָמֵי תְּשׁוּבָה, כִּי בַיָּמִים הָאֵלּוּ נוֹתֵן הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ בֵּינָה בְּלִבּוֹת נִפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַתְקַרֵּב בְּתְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר ‘וְלִכְבוֹ יְבִין וְשִׁב וְגו' (ישעיהו יז), כִּי מִצַּד הָאָדָם אֵינוֹ יוֹדַע בְּעֲצֻמוֹ בְּמָה לְהַתְעוֹרֵר בַּיָּמִים הָאֵלּוּ יוֹתֵר מִכָּל יָמֵי הַשָּׁנָה, כֹּאשֶׁר הִבְרִנוּ מִזֶּה בְּשִׁבַּת הַעֵבֶר, רַק שְׂבֻזָּה הַזְּמַן הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ שׁוֹלַח הַאֲתַעְרוּתָא בְּלִב, וְהַגֵּם שֶׁהָאָדָם אֵינוֹ מְרַגֵּשׁ בְּעֲצֻמוֹ כָּל גַּם בְּזֶה הַזְּמַן, אֲמֵנָם הוּא כְּכָל הַעֲנִינִים שֶׁתּוֹלִים בְּאַמוּנָה, שֶׁצְרִיף לְהֶאֱמִין בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה שְׂבֻזָּה הַזְּמַן מִתְעוֹרֵר הַרְהוֹר תְּשׁוּבָה בְּכָל לִבּוֹת נִפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל.

‘יצרנהו כאישון עינו’ – יוֹם הַכַּפּוּרִים בּוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אֶת יִשְׂרָאֵל וּמִטְהַרֵם מִהַחַטָּאִים

יִצְרֵנָהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינוֹ רוֹמֵז עַל יוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁהוּא זְמַן הַגְּמַר דִּין, וְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ מְשַׁמֵּר אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל רַע וּמִטְהַרֵם מִכָּל חַטָּא וְעוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר ‘כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם וְגו' לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ' (ויקרא טו ל), כִּי הוּא זְמַן הַתְּגַבְּרוֹת הַרַחֲמִים רַבִּים מִצַּד אַתְּעוּרוֹתָא דְלַעֲלֵא.

וְזָהוּ כְּנִשְׁר יַעֲדֵר קִנּוּ עַל גּוֹזְלֵיו יִדְחָף וְנִשְׁר הוּא בְּחִינַת רַחֲמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'דֶּרֶךְ הַנִּשְׁר בְּשָׂמִים' (משלי ל ט), וְשָׂמִים הוּא רַחֲמִים כִּיְדוּעַ, וּמִיֵּן בְּעַל חַי זֶה הוּא לְמִשְׁל וְדִגְמָא, כִּי הוּא לְמַעֲלָה מִכָּלֵם, וְהוּא מְעוֹרֵר לְבָנָיו, וּמִתְנַהֵג עִמָּם בְּרַחֲמִים, וְהוּא לְדִגְמָא כְּבִיכּוֹל, כְּמוֹ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ מִתְנַהֵג עִם עַמּוֹ.

נושאים בפרשת האזינו

ממחשבות זרות הם באים מעוונותיכם אשר הם מבדילים וגו', לכן בסור העוון ממך תהיה קרוב לה' לומר לפניו דברי תפלות שירות ותשבחות.

בגלותנו העונות נחשבים לשגגות ועל ידי התשובה שבים לזכויות

ומסים הכתוב כי כשלת בעונך, רומז על הצרות וזמן החרבן שאז בלנו כשכורים ומשגעים מכבד החרבן והצרות ורדיפות מיום אל יום, עד שנגחשב לפני הבורא ברוך הוא כל העוונות בית ישראל כאלו עשו שוגגים, כמו שכתב הזוהר הקדוש עין שם. וזה כי כשלת בעונך, כשלוך לשון שוגג.

ואמר הנביא לרמוז להם לאהבת התשובה, אפלו דקומא לן פי התשובה מיראה מהפכת הודונות לשגגות (יומא פו:), מפל מקום ביון שעל ידי הצרות בלאו הכי נחשבו הודונות כשגגות, ממילא כששבו ומתחרט עליהם לפני הבורא ברוך הוא, הוא ברב חסדיו מהפכם לזכויות וריח ניחוח לה' ויזכה להיות פסא ומרובה לה':

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א יש להתחזק בשבת ראשונה בשנה ולהשתוקק לא להסיח דעת מהשבת

ויש להתחזק בשבת תשובה שהיא שבת הראשון בשנה, כדאיתא (שבת קיח:). אלמלא שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהם אמה ולשון. ובראש השנה שנעשה סדר חדש על כל ימי השנה כשמקבלין שבת ראשון כראוי מתקן כל השנה. כי גם חטא הראשון היה בזה כי האדם נברא בששית כדי שייכנס לשבת מיד, ובעוד שלא בא השבת חטא האדם. ולכן על ידי שמירת שבת יכולין לתקן הכל.

ואין אלהים עמדי אין מדת הדין שולט לרע חלילה, אף בשעה שאני ממת, אפלו אז ואחיה, חיים וחסד טמיר בהן, מחצתי אפלו כשאני מכה, ואני ארפא, רפואה וחסד היא להרבות שְׂכָר בְּעוֹלָם הַנְּצִיחַ:

שבת שובה

בית אהרן

רבי אהרן מסארקלין זיע"א

ישוב בתשובה עד שיגיע לחלק אלוך שבתוכו **כשבת** שובה אמר: שובה ישראל עד ה' אלקיך, עד חלק אלוך שלך, כי כל איש ישראל יש לו חלק אלוך ממעל, רק כשאינו טוב אז אינו אצלו, על פן אמר הכתוב שובה ישראל עד שתבא לחלקך חלק אלוך ממעל, ארפא משובתם, אני בעצמי, אף על פי כן אהבם נדבה, אחשב להם כאלו מעצמם התעוררו לשוב, ואחר כך אהיה כטל לישראל:

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוזניץ זיע"א

ישוב בתשובה עד שיראה עצמו בתפלה כעומד לפני ה' ומדבר עמו פנים אל פנים

בהפטרה שובה ישראל עד ה' אלקיך. פרוש שצריך לשוב עד שיהיה ה', הוא הבורא, אלהיך אלהות שלך. פרוש שתהא פסא ומרובה לקדשתו, ותוכל לדבק בו ולדבר לפניו תפלות ותחנונים כאשר ידבר איש אל רעהו, למשל כאשר תאמר ברוך אתה ה', יהיה בעיניך כאלו אתה עומד לפניו ממש בלי שום מסך ומחשבה זרה מבדלת חס ושלום.

וזהו פרוש אמרו אליו כל תשא עוון, כשתזכה לאמר אליו, הינו לפניו פנ"ל, אז סימן כי נשא עוונך וטוב לך, כי כל מניעת התפלה

הסמוכות ל'סופה' מאתריה דהיגו ע"ז ל"ו גימטריא 'הו"ה אלהים' עם הפולל. עוד, 'סופה' במלוי סמ"ך וי"ו כ"ף ה"א עם הפוללים גימטריא גר', הרי שלשה יחידים הידועים:

והנה אותיות ע"ז ל"ו הסמוכות לאותיות 'סופה' כפמור, אפשר דלנה רמז הפתוב (תהלים פד ו) 'אשרי אדם עוז לו כף מסלות בלבבם', דבמצות ספה ולולב ומיניו שאדם עושה בשמחה, ובפרט אם עשה תשובה כראוי ואחר כך נתעסק במצות ספה ולולב, בזה מתרצה לפני ה' רצוי גמור.

וזהו 'אשרי אדם עוז לו כף מסלות בלבבם', 'כף מסלות' ראשי תבות ב'יום כ'פורים מצות ספה ולולב ומיניו תמימים, ודהיגו 'אשרי אדם עוז לו כף', שעשה ביום הכפורים תשובה כראוי ונתקבלה תשובתו, ואחר כך נתעסק במצות ספה ולולב, בזה מקבל ומרצה לפניך (פרשת ראה):

יצריכין לשוב על מה שחטאנו בשמירת שבת, כי האדם צריך לזכור את השבת שלא להסיח דעת מן השבת, כמו שגאמר (שמות כ ח) 'זכור את כו' השבת' - שלא לשכח לעולם את השבת. וכשמקבל האדם השבת כראוי ומשתוקק שלא לשכח אותו אפלו רגע, הגם ששוכח על ידי אנס אגרו תז"ל (ברכות ו.) חשב אדם לעשות מצוה ונאנס מעלה עליו כאלו עשה. ובאמת השבת עוה על האדם, כפי תקון מעשיו כף זוכה לזכור את השבת, ולכן אות היא:

מחשוף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א
רמז על התעסקות במצות ספה ולולב אחר עשית תשובה כראוי
'סופה' גימטריא 'הו"ה אדנ"י', ועוד, אותיות

השנה, כדי להפסיק בין תקיעות שנגהו בחדש אלול מתקון דרבנן, לתקיעות שחייבם דאורייתא:

ערב יום נפור

ישרש יעקב

רבי יעקב יהודה מנדורזין זיע"א
טעם נאה לאכילת ערב יום נפור

טעם שנתנה תורה מצוה לאכל בערב יום הכפורים, הוא להפסיק בין התעניתים של תקוני רבנן - כמו דמבאר בשלחן ערוך שיש נוהגין להתענות עשרה ימים, ויש נוהגין להתענות ארבעים יום מ"ז בתמוז ואילך - לבין התענית יום הכפורים שהוא מדאורייתא. כמו דאיתא להפסיק התקיעות בערב ראש

שמועת יצחק

רבי יצחק מווארקא זיע"א

אין להתנאש גם אם לא נצל את עשרת ימי תשובה

עשרת ימי תשובה, בבחינת 'דרשו ה' בהמצאו' (ישעיה נה ו), עברו וחלפו ואיננו מרגישים בעצמנו שום הטבה, ותקף בשממשמים ובאים

סוד ישרים

רבי גרשון חנוך מראדזין זיע"א

הקב"ה מקבץ ביום כפור את כל הפעולות הנראות קטנות ומאיר בהם

'פור' הוא מלשון פורים, היינו שהשם יתברך מקבץ כל הפעולות הדקים והקטנים מכל ישראל ומעלה אותם אצלו ומראה איה שהם הכל כבוד שמים וכו'. ולזה נקרא יום כפור גם בן מלשון פור, כדאימתא בתקוני זהר (תיקון כא נז): הקדוש פורים אתקריאת על שם יום הכפורים וכו', היינו שהשם יתברך מקבץ ביום הכפורים כל פעולות ישראל אשר נראין לקטנים - ונעשה מהם חשבון גדול מאד עד שמאיר בהם השם יתברך אתכה רבה מצדו גם בן (חג הפורים):

יום מחילה וכפרה

לב שמחה

רבי שמחה בונם מגור זיע"א

תכף בכניסת היום נסלה לכל יהודי ונעשה ברירה חדשה

אחר הסליחה 'ויאמר ה' סלחתי כדברך' מברכים ברפת שהחיינו, פי בעל תשובה נעשה בבריה חדשה כפאר אפרו רז"ל, וכן כתב הרמב"ם (תשובה פ"ו ה"ו) אמש הייה וכו' והיום וכו', ועל זה שפיר מברכים שהחיינו:

תשובה

טל חיים

רבי חיים מאטינגא זיע"א

כל אדם מחיב להתודות על חטאים חמורים כיון שיתכן ונכשל בשמירת העינים

'וישאל' את אנשי מקמה לאמר איה הקדשה, הוא בעינים על הדרך' (בראשית לח

הרגעים האחרונים לפני בא יום הגדול והקדוש, וכשמתיבוננים עד כמה רע ומר המעשים, ובמה עברה כל השנה וגם העשרת ימי תשובה, ועוד מעט יום הקדוש, והוא לא הכין בעצמו כלום, ולבו נשבר לקרעים, ולפי שכל האנושי אין שום מנוס ומפלט וכו', אין להתיאש, פי ברגע האחרונה אפשר גם בן צדין לזכות לטהרה, כמו שאמר הסבא קדישא כ"ק אדמור הרבי הזקן מווארקי זי"ע: 'לפני ה' תטהרו' (ויקרא טו ל), אפלו ברגע האחרונה לפני יום הכפורים שהוא בבחינת 'לפני ה', אפשר לזכות לטהרה:

מעלת היום

מחשבת נחום

רבי מנחם נחום מסנטקוזבה זיע"א

מדרגת האדם ביום הכפורים נבנית מהכסופין והרהורי התשובה של כל השנה

אמר בשם אביו ז"ל (רבי פנחס מסנטקוזבה זיע"א) פי מהרהורי תשובה שיש לאיש ישראל בכל השנה, מזה נעשה היום כפורים שלו, וכפי מדרגת הרהורי תשובה שלו בכל השנה כף הוא מדרגתו ביום הכפורים.

ובזה יש לפרש הפסוק (שמות ל טז): 'ולקחת את כסף' לשון תשובה וכיסופין, 'הכפורים' הינו הרהורי תשובה של כל אדם ואדם, וזה יהיה לכם 'לכפר על נפשתיכם', פי מהרהורי תשובה אלו נעשה יום הכפורים של כל אדם ואדם, וזהו 'לכפר על נפשתיכם', פי כפי דרגת הרהורי תשובה כף תהיה מדרגת יום הכפורים שלו (פרשת כי תשא ד"ה ולקחת את

(כף):

אבל האמת היא שאין לך דבר המעפב את התשובה, וכפי ששמעתי מאבי אדוני מורי ורבי יצ"ל שפרשו בספרי חסידות מה שאמרו חז"ל (יומא פה:) האומר אַחַטָּא וְאֶשׁוּב אין מספיקין בידו לעשות תשובה - שמשום שעוסק בתשובה, אַחַטָּא וְאֶשׁוּב, אם כן אין ספק שתתקבל תשובתו.

ובאר את הענין, שאמנם מי שפושע חס ושלום באמירת אַחַטָּא וְאֶשׁוּב והתשובה אצלו היא סבת החטא, שחוטא במזיד בידעו שלאחר מכן יש את היכולת למחות את המעשה על ידי התשובה, או על ידי אַחַטָּא וְאֶשׁוּב יום הפורים מכפר, הוא זה שאמרו עליו אין מספיקין בידו לעשות תשובה.

אך יש אשר בשעת החטא רחמנא לצלן לבו נוקפו כבר בתרטה וצער על שנפל למצב המר הזה, ובעודו חוטא רחמנא לצלן מחמת התאוה כבר שב ומבקש לעזוב, ועל אַחַטָּא וְאֶשׁוּב כזה, הינו שחוטא ושב בחדא מחתא וכל המכשול נעשה אצלו מתוך יסורי נפש, אין מטילין עליו את החטא וס'באקומט איהם נישט דער חטא ועליו אמרו 'אין מספיקין' הינו שאין ספק שתשובתו תתקבל. ואיתא מאבי אדוני זקני הרב הקדוש רבי דוד זי"ע שאמר שחוטא נקרא זה המתרגל בחטא, אבל לא כן הרוצה לעקר עצמו מן ההרגל.

ויש לדעת שאפלו דאיתא (וזהר ח"א ריט:) על חטאים קשים רחמנא לצלן שאין מועיל עליהם תשובה, הפונה בזה לעורר את האדם להתאמץ ולשוב גם עליהם בתשובה גדולה, ורק כך תתקבל תשובתו, שהרי השם יתברך אמר שתשובה מועלת לכפר על עונות ומשמע מזה שיש תשובה על כל דבר, ואין בעולם מה שיוכל לעמד כנגדה [תשובה מוה העלפן,

כא). הנה ודוי על חטא המסדר לנו, מחיב כל אחד ביום הפורים להתודות ולומר על הסדר. וכאן הבן שואל, הינו זה שלא בא חס ושלום דבר עברה לידו לאמר 'איה הקדשה', למה לי להתודות ולהכות על לבי על דברים אלה 'על חטא שחטאנו לפניך בגלוי עריות, בוועידת ינות וכו'' וחרף אני מפשע.

ועל זה בא תשובתו בצדו: אמנם כן, מעשה רע ממש לא עשית, אבל 'הוא בעיניו על הדרך', הינו אם נכשלת בהסתכלות בעיניך על הדרך, פעם באנס, וגם פעם בלי אנס, ונחשב זאת כמו זנות, כמו שפתיב ו'לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' (במדבר טו לט), כי עינים ולבא תרי סרסורי דעברה המה אשר אתם זונים אחריהם, כי המעשה תבא אחר הראייה והמחשבה, וזה אמרו 'הוא בעינים על הדרך':

שיח יחוננו

רבי יחנן מטאלנא זי"ע"א

הברי חווק נעדיד לאמר שאין לך דבר עומד בפני התשובה ולא קים חטא שאין יכלת לשוב ולהתכפר עליו

עצת היצר הרע התרפות ידי האדם שלא ישוב בתשובה, על ידי שמכניס בלבו פקפוקים באמונה בפי הגדול של התשובה. ואם כבר שב, גורם לו היצר הרע לחשב שהתשובה לא תועיל לו, כי הוא בגדר האומר אַחַטָּא וְאֶשׁוּב אַחַטָּא וְאֶשׁוּב אין מספיקין בידו לעשות תשובה (יומא פה:), ואם כן כבר אין לו היכולת לשוב להשם יתברך, ובזה מותירו מקתם בעונו. וזהו שאמרו ש'הירא מעברות שבירדו שב מעורכי המלחמה' - מחמת עצם הפחד מן העברות, שהוא חסרון באמונה.

מקבלו בתשובה, אמר להן אם איני מקבלו בתשובה הרי אני נועל את הדלת בפני כל בעלי תשובה. מה עשה לו הקדוש ברוך הוא חמר לו חתיכה מתחת פסא הכבוד שלו ושמע תחנתו.

מעשה מפלא בהרבי רבי זושא זיע"א ובעל תשובה

ידיע המעשה מהרב הקדוש הרבי רבי זושא זי"ע שעמד אצל הארבה והגיע לפניו יהודי ובקש דרך תשובה על חטאיו, והיה בטוח שמיד יקבל דרך תשובה על חטאו הקמור ויתכפר לו. אבל הרבי רבי זושא זי"ע אמר לו דע שרק אם יצמחו עצבים על הגחלים אז יהא זה ראיה שנתקבלה תשובתך, בשמעו דברים אלו הבין שמצבו חמור והתחיל להתאמץ בתשובה בכל כחו ומעמק לבו. ולאחר זמן ראו פלא, שהנה צמחו עצבים על אחד הגחלים שהיו שם.

וגחלת זו עם העצבים שצמחו עליה עברה בירשה לזרעו הקדושים אחריו, לנכדו אבי אדוני זקני הרב הקדוש רבי דוד זי"ע שהיה חתן הרב הקדוש רבי ישראל אברהם מטשראני אוסטרצה זי"ע בנו של הרב הקדוש הרבי רבי זושא, ואחר כך ירש זאת חתנו הרב הקדוש רבי מרדכי מראחמסטרינקא זי"ע ובעת שנסתלק הגיע בנו הרב הקדוש רבי פנחס מאוסטילא זי"ע הי"ד לארץ הקדש ונטל עמו כמה ירושות וביניהם גחלת זו ועד שנות הוצעם היתה ברשותו.

והנה חס ושלום לומר שהרבי רבי זושא זי"ע בקש לנאשו ולרמקו חס ושלום, אלא שבנה שאמר לו שפכניכול אין לו תקנה למרות שיד השם יתברך פתוחה לקבל שבים הביא בו רצון וכח לפתח שערי תשובה. וזו היתה גם העבודה של אבי אדוני זקני הרב הקדוש רבי דוד זי"ע במדת נצח שבנצח (איבער רייסין), לנצח הכל:

אז דער אייבישטער האט גיזאגט אז ס'העלפט תשובה, איז נישט שייך.

באור ענין הבת קול 'שובו בנים שובכם חוץ מאחר'

וכן מצינו בבת קול שיצאה ואמרה שובו בנים שובכם חוץ מאחר (חגיגה טו:) ולכו' הרי דחיהו לגמרי, אף מפל מקום איתא בירושלמי (חגיגה ט:) מה שדבר עמו רבי מאיר בהגיעו לבקרו בתליו: אמר ליה, לית את חזו כף, אמר ליה ואין חזרין מתקבלין, אמר ליה ולא כן פתיב 'תשב אנוש עד דכא' עד דכדוכה של נפש מקבלין. באותה שעה בכה אלישע ונפטר ומת, והיה רבי מאיר שמח בלבו ואומר דומה שמתוך תשובה נפטר.

וכן איתא שם שפאשר קברו של אחר העלה עשן, פרש רבי מאיר גלימתו עליו וקרא מקרא שנאמר (רות ג) 'ליני הלילה והיה בבקר אם יגאלך טוב יגאל ואם לא יחפץ לגאלך יגאלתיך אנכי', ודרש "אם יגאלך טוב יגאל" זה הקדוש ברוך הוא שהוא טוב דכתיב ביה 'טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו' ואם לא יחפץ לגאלך יגאלתיך אנכי, ענין שם.

ולכאורה אם לבסוף הועילה לו תשובה, אם כן מהו הבת קול שיצאה ואמרה 'חוץ מאחר', אלא הכונה שרמזו לו שגם הוא בכחו לשוב בתשובה, ולא שאין מכניסים אותו רק שאם תאמץ 'עד דכא' יתקבל גם הוא, כי אם לא היה בין הראויים להתקבל בתשובה, לא היתה יוצאת אותה בת קול, והכונה כמה שהשמיעו אותה היתה כדי לזרוז לשוב בתשובה.

וזו מדרכי השם יתברך שלפעמים מעורר לתשובה דיקא על ידי זה שאומר שאין מועיל תשובה. וכן איתא גם בירושלמי לגבי מנשה (סנהדרין נא:): היו מלאכי השרת אומרים לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם אדם שעבד עבודה זרה והעמיד צלם בהיכל אתה

עבודת הפהן גדול

תפארת שלמה

רבי שלמה מנדומסק זיע"א
 'הכהנים והעם העומדים בצורה' - לסייע
 לכהן הגדול בעבודתו

אמרו בשם הרב הגאון אדונו מורנו ורבנו מורנו הרב רבי ישעיה מפראשענדבארז זכרונו לחיי העולם הבא, על מה שאומרים (תפלת מוסף ליום"כ, סדר העבודה) 'והכהנים והעם העומדים בצורה', פרוש שהעם עמרו בעזרתו בתפלה ותחנונים עבור הפהן גדול שיקבל עבודתו ברצון. **כי** האמנם הוא מבחר האנושי מכלל ישראל, אף על פי כן לא היה בכחו לגשת אל הקדש בלתי סעד ועזר מבני ישראל אשר נתנו בו כח. וזהו שאמרו (יומא יח.) 'והכהן הגדול מאחיו' (ויקרא כא ט), גדלהו משל אחיו. רצה לומר גדלתו היתה מכת אחיו כלל ישראל המסייעים אותו (פרשת אחרי ד"ה ומאת דרת):

אלא שהיא הנכה לקבל עליו אז אזהרות ובהקפות פנ"ל.

וכמו כן נאמר בזמנים המקדשים שכל נפש בישראל מרגשת הארת הקדשה, המשפיל לא יסתפק בזה אלא ידע היטב שאין זה כלום, אלא העקר הוא אז באשר הוא מגבה מעט מפקדות החמר, לקבל על עצמו להטיב מעשיו ולקבל עליו על תורה ועל מצות ביתר שאת. **וזהו** 'שובה אלי כי גאלתיך', הפרוש הוא, אף על פי שגאלתיך כמו שפרש האבן עזרא (שמות לד ט) בפסוק 'כי עם קשה ערף הוא', דומה לכתוב (תהלים מא ה) 'רפאה נפשי כי חטאתי לך', שפרושו אף על פי שחטאתי לך. וכן נמי יש לומר 'שובה אלי' לקבל על עצמו על תורה ומצות ביתר שאת אף על פי שגאלתיך ומחלתי עונך אל תסתפק בזה, אלא תדע שזה רק הנכה פנ"ל, ויצדק זה מאד אחר יום הכפורים:

ישרש יעקב

רבי יעקב יהודה מנדריין זיע"א
 'ויום טוב היה עושה לאוהביו' - לאוהבי
 השם יתברך

במשנה (יומא פ"ז מ"ד): ויום טוב היה עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן הקדש. להבין איזה שונאים היה לו לכהן גדול, ומפני מה, עד ששייך לומר בו לאוהביו. **אולם** הכונה לאוהביו, אוהבי השם יתברך כמאנו. דהנה בשעה שנוכנס לקדש הקדשים מסר נפשו בזה, ומסירת נפש בזה לא יוכלו להראות כי אם אוהבי השם יתברך ולא היראים, כי הירא אינו עושה שום דבר רק מה שנצטוו בפרוש, אולם האוהב מחכה על המסירות נפש. וכך מציינו (ברכות סא): ברבי עקיבא שחכה על זה ואמר כל ימי הייתי מצטער שיבוא לידי ואקיימנו:

מוציא יום כפור

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א
 לא יסתפק במחילת העונות ובהתפעלות הקדשה שזכה ביום הקדוש, אלא העקר לקבל עליו מעתה להיטיב מעשיו

כתיב (ישעיה מד כב) 'מחיתי כעב פשעיד וכענן חטאתיך שובה אלי כי גאלתיך'. יש לפרש על פי דברי בעל העקדה, במה שאמרו ו"ל (נזיר ב.) כל הרוצה סוטה בקלקולה זייר עצמו מן היין, הינו בראות אדם גס מפרסם נתפעל, וכמדמה לו שאין צריך עוד להתרחקות יתרה, על כן נאמר שאז זייר עצמו מן היין. ולי נראה לומר בלשון אחר, שרבים מסתפקים עצמם בהתפעלות לבד, על זה הנהירו שיעד כל אדם שהתפעלות לבדה אינה כלום,

אוצרות גאוני הדורות

ויצחק עליהם השלום, הוא מפני כי בית ראשון היה פנגד אברהם אבינו ע"ה, ובית שני פנגד יצחק אבינו ע"ה, ובית שלישי שיבנה במהרה בימינו אמן פן יהי רצון צריך להיות פנגד יעקב אבינו ע"ה, ולכן הוא צריך לבקש על זאת יותר, כי בית שלישי הוא חשוב שלו, שבזכותו יהיה עומד וקיים.

ובזה יובן כי חלק ה' עמו קרי ביה עמו בחירק פחת העי"ן, והפונה על השערים ואבני קדשה של בית המקדש שהם חלק ה' לא שלטה בם יד צרים, אלא הם אתו עמו יתברך פי גנוזים הם אצלו. ואם תאמר הא תינח אם ישראל יהיו ראויים לגאולה העתידה להיות, ויגאלנו ויבנה הבית בפעם שלישית, אבל אם ישראל יהיו משקעים בגלות ח"ו לגמרי ולא יהיו ראויים לגאולה, אם פן מה בשורה היא זו ולמאי נפקא מנה.

לזה אמר יעקב חבל נחלתו, רצה לומר הנה אין לחוש שיהיו נשקעים לגמרי בגלות ותבשל הגאולה ח"ו, יצן כי יעקב אבינו ע"ה כבר לקח על זה משפון מאלפיהו זכור לטוב, ואם פן בהכרח שתהיה ויבנה הבית השלישי, וזהו 'יעקב חבל נחלתו', 'חבל' מלשון ערבון כמו 'אם חבל תחבל שלמת רעיך', וכנהה לומר שיעקב אבינו ע"ה כבר יש לו חבל בשביל עצלתו' הוא בית שלישי שהוא קרוי על שמו, כי בזכותו יעמד ויתקיים, ואם פן הדבר מתקן בידינו בתכלית.

כי רדין ה' עמו ועל עבדיו יתנחם כי יראה כי אולת יד ואפס עצור ועזוב (לב לו)

כי שם ה' אקרא הו גדל לאלהינו (לב א)

פנת אליהו

רבי אליהו ילוד זצ"ל

הזכרת השבח 'הגדול' בכרכת אבות כמו הזכרת מלכות

הנה ידוע הקושיא דקימא לן כל ברכה שאין בה שם ומלכות אינה ברכה, ואיך בברכת אבות ליכא רק שם ולא מלכות. ומתקצים בשם הרא"ש ז"ל (ברכות פ"ו ס"ט מג) דקינן דאיכא 'הגדול' הוא במקום [מלכות]. ולפי זה אתי שפיר דהכי קאמר כי שם ה' אקרא בלי מלכות, הו גדל לאלהינו תתארוהו בשם גדול, ומספיק במקום מלכות.

כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו (לב ט)

אדרת אליהו

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

בנית בית המקדש השלישי בזכותו של יעקב אבינו

יובן בס"ד על דרך שכתב הרמ"ע ז"ל (עשרה מאמרות מאמר חקור הדין ח"א פכ"ו), דאבני קדש של בית המקדש לא שלט בהם נבוכדנצר הרשע אלא נגזזו. גם ידוע (רש"י ויקרא כו מב) דיעקב אבינו ע"ה לקח הנא"ו מן אליהו זכור לטוב בתורת ערבון על הגאולה שיבוא לבשר הגאולה העתידה להיות במהרה בימינו אמן פן יהי רצון, ולכן כתיב לפעמים בפסוק יעקב קלא בנא"ו ואליה בלא ונא"ו.

ומה שנתעורר יעקב אבינו ע"ה לקח ערבון יותר מן אבותינו הקדושים אברהם

עמר התנופה

רבי עמור אביטובל יצ"ל - צפרו (מרוקו)
כשישראל עושים תשובה הרי הם נחשבים ככנים

קשה, הלא פאָשר ה' ידין אַת 'עמו' הרי 'עבדיו' בכלל, ואם פן מהו שחזר הפתוב ואמר 'ועל עבדיו יתנחם'.

ונראה לבאר על פי דברי הגמרא בבבא בתרא (י), שפאָשר ישראל עושים אַת רצונו של מקום, נקראים הם בנים, שנאמר 'בנים אתם לה' אלהיכם' (דברים יד א). וכשאִינם עושים אַת רצונו של מקום, נקראים עבדים, שנאמר 'כי לי בני ישראל עבדים' (ויקרא כה גה).

והנה, פאָשר שב האדם בתשובה על שמרד במלכו של עולם, מן הראוי היה שלא לתקבל תשובתו, כי דין הוא 'מלך שמחל על כבודו, אין כבודו מחול', פמוכא בכתבות (ז). אף מניין שישאל נקראים בנים למקום, ולכן יש דין אחר, שאב שמחל על כבודו, כבודו מחול, פמוכא בקדושים (לב).

ולכן פאָשר ה' רוצה לדון את עמו ולקבלם בתשובה שלמה, הרי שעליו לבטל מישראל את מה שנקראו 'עבדים', וכל זמן שהם בגדר עבדים הרי שאִינו יכול למחל על כבודו, ותשובת ישראל לא תתקבל.

וזהו שאמר הפתוב כי ידין ה' עמו, פאָשר יבוא ה' לדון את עמו ולקבל את תשובתם, עליו לבטל את הגדרת 'עבדים' מעל ישראל, ונקראו 'בנים' ואז יוכל למחל על כבודו. וזהו שנאמר 'ועל עבדיו יתנחם', שאַת התאר 'עבדיו' יבטל לעת הזאת. (באדיבות מכון חכמי ספרד נתיבות)

שמן אפרסמון

רבי יעקב טננבוים יצ"ל

הצדיקים נדונים תחלה כדי שיהיה קיום לעולם

יש לפרש על דרך שאמרנו (ר"ה ח) מלך וצבור, מלך נכנס תחלה מקמי דליפוש חרון אף, שמתחלה דן השם יתברך אנשי המעלה הצדיקים, ועל ידי מעשה הצדיקים משפך פצסו, ודן אחר כך כללות העולם ברחמים, ואלו הנה דן הכלל כפי מעשיהם והרשע כרשעתו כפי הדין, הנה מתחייב שיהיו פליין ואובדין, לכן דן תחלה הגדולים שבהם מקמי דליפוש חרון אף, ועל ידי זה ידין אחר כך ההמון עם ברחמים.

וזהו פונת הקרא כי ידין ה' עמו כשדן הקב"ה עמו, ועל עבדיו יתנחם, הוא מתנחם וחסמתו שכה בשביל עבדיו עושי רצונו, שרואה תחלה מעשיהם הטובים, ולא יעשן אפו עוד על עמו וההמונים פשרואה מעשיהם שחטאו. והטעם שעושה פן, כי יראה כי אולת יד ואפס עצור ועזוב, שההמון חלשים במעשים טובים ולא יהיה חס ושלום קיום עולם כשדין אותם בכעסו לפי מעשיהם, על פן דן תחלה את עבדיו הצדיקים, ועל ידי זה יתנחם אחר כך על עמו בכלל על ידי מעשה הצדיקים.

אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מיד
מציל (לב לט)

תורה ותיים

רבי ישועה שמעון חיים עובדיה יצ"ל - צפרו
כל מה שעושה ה' הכל לטובה

יש לדקדק, שהנה צריך לומר בקצרה 'מחצתי וארפא', כמו שאמר 'אמית ואחיה', ומדוע הוסיף הפתוב 'ואני'.

יש לבאר, על פי המוכח בגמרא (ב"ק פה.), שהחובל בתברו תיב ברפואתו, ואם

שְׁצַרִיף אָדָם לומר שְׁפָל מה שְׁעוֹשָׂה ה' הוא לְטוֹבָה.

וְזֶהוּ שְׁאָמַר כָּאֵן מַחְצֵתִי וְאֵנִי אֲרַפָּא, שְׂאִין אֵנִי כְּשֶׁאָר מְזִיקִים שְׂאָם הַזִּיקוּ וּמַחְצוּ, אֵין מְזִיק רְשָׁאֵי לְרַפָּא אֶת הַנֶּזֶק. אַף אֵנִי, עַל אַף שְׂמַחְצֵתִי אֶתְכֶם, 'אֵנִי' גַּם זֶה שְׂאֲרַפָּא אֶתְכֶם, כִּינֵן שְׁהַנְנִי רוּצָה רַק אֶת טוֹבְתְכֶם. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

החובל היה רופא, לא ירפאנו בעצמו, מפני שיכול לומר לו הנזק, 'דומה אתה עלי כארנה אורב, ואין אני רוצה ברפואתך, שאין דעתי נוחה מך'.

אוּלָּם, לְגַבִּי ה' אֵין לומר כֵּן, כִּי אֶפְלוּ מִכָּה אֶת הָאָדָם, זֶהוּ לְטוֹבָתוֹ. כְּמוֹ שְׂשֻׁנִינִי בְּמִשְׁנֵה בְּרִכּוֹת (נד). שְׂחִיב אָדָם לְכַרְף עַל הַרְעָה כְּשֶׁם שְׂמַכְרֵף עַל הַטּוֹבָה, וּבִגְמֵ' (שם 50) מְבַאֵר

יום הנפורים

אָז יִקְטַרְגַּ הַשֵּׁטֶן בִּיחַר וַיַּרְבֵּה דְבָרִים לְמַכְבִּיר בְּטָרְם יִסְתֵּם פִּי הַמַּסְטִין לְהַסְטִין, וְאַף עַל גַּב דְּאִיְהוּ לֹא חַי מְזֻלִּיה חַיִּי.

אהל יעקב

רבי יעקב קראנין זצ"ל - המגיד מדובנא
התעוררות גדולה בערב יום כפור כי אז השטן מקטרג מאד

עוד אחת היא מה אשר עלינו לעשות לעת עתה, כי הגה בעת ובעונה הזאת בטרם יבגס יום הנפורים יעמד השטן ויציע קטגוריה גדולה ונעוצמה עד מאד, כי ביום הנפורים אין לו רשות להשטין כמאמר חז"ל (יומא כ), ועל כן בטרם הלקחו ממעמדו יפער פיו וירבה דברים עד למכביר.

חומת אנך

רבי חיים יוסף דוד אוולאי זצ"ל - החיד"א
המקבל עליו לתקן עונות שבינו לבין חברו
נחשב כצדיק גמור

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו (ויקרא טו ל). אפשר לרמוז במה שאמרנו פרק ב' דקדושין (מט:) הרי את מקדשת על מנת שאני צדיק גמור מקדשת, שמא הרהר תשוכה. וכתב רבנו ירוחם (נתיב כב ח"ד) דאיכא מאן דאמר דאפלו גב וגזל, כיון שקבל עליו להחזיר סגי, ונהרי נחשב צדיק גמור.

ומה לנו ידידים יקרים שיציע השטן חטאינו ומעללינו, הלא טוב לפנינו לכוא בעצמנו לפני אבינו שפשמים ולומר אבינו מלפנינו חטאנו לפניך הננו לפניך באשמה רבה אף לא להכעיסך ח"ו היתה פונתנו, וכמאמר דוד המלך ע"ה (תהלים כה יז-יח) 'צרות לכבי הרחיבו ממצוקותי הוציאני, ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאתי'.

וכפי סברא זו זה ירמוז יכפר עליכם מכל 'חטאותיכם' דיקא, אפלו מה שחטאתם לחבריכם, ודי במה שתקבלו לפני ה' שתטהרו ותשיבו הגזלה וכיוצא, תבך נחשבים צדיקים ויום הנפורים מכפר.

והן זאת אחד מן הסבות אשר יסבבו על האדם התעוררות נפלא בעת הזאת, אשר כמעט זה כל האדם יתן את קולו בבכי עת פנות היום לערוב בערב יום הנפורים, יען כי

יערות דבש

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

קטרוג השטן על תשובת יום הכפורים שנעשית
מן השפה ולחוץ

והנה אמרו במדרש (ילקוט"ש תהלים רמז תשיח) שהשטן אומר לה' ביום הכפורים ישראל גנבים הם, והקב"ה נוטל עונות ישראל ומטמינם תחת פורפירא שלו, והשטן בא ורואה כי הקב"ה הטמין, אמר ונשאת עון עמך כפסית כל חטאתם סלה' (תהלים פה א), עכ"ל. ולהבין מה בקש בזה שישראל גנבים ולא שאר דברים, וגם מה שהקב"ה מטמין עונות, הטמנה זו מה שיבה ואיך ומה, וכי הקב"ה ותרן חס ושלום יעות משפט, וגם מה שאמר השטן 'נשאת עון עמך כפסית' וכו', ומה פונתו בזה ומה מאמרו.

כללו של דבר, מה נבחר מעשה ישראל בימים האלו, ובפרטות ביום צום הנבחר, בכל מעשים ועבודת ה', אבל העבודה המסורה ללב בזה חוששני שאינו כל כך שלם כמו שכתבתי, וכבר אמרו (יומא כט.) הרהור עברה קשה מעברה, כי אמרו (בי"ק עט:) החמירה תורה בגנב יותר מבגזלן, שלזה יש מורא לבשר ודם ואין לו מורא שמים, הרי עשה ח"ו עין שלמעלה כאלו אינה רואה, וזהו הרהור עברה, שימנע לעשות עברה בפרהסיא מחמת פחד בני אדם, ומהרהר בעברה, אם כן אין אלהים לנגד עיניו.

וזהו מאמר השטן ישראל גנבים הם, הרצון, במראית העין הם צדיקים כמאמר מדרש השני, אין להם שנאה וקפיצות פנ"ל, וכללו של דבר, במראית העין ובמעשה הם כמלאכי השרת מנקים מעון, אבל זה מהמרי פי לזככם בלתי שלם, ובקרבם ישימו ארבע, ואם כן הרי הם גנבים שעושים עין מעלה כאלו אינה רואה ח"ו, וענשם יותר חמור בגנב פנ"ל, ובזה מקטרג לישראל, ולקך אלו ב' מדרשים הם פונה אחת, ועל דרך אחת הולכים.

ואולם במדרש אחר (פרד"א פמ"ו) נאמר, כי השטן אומר בניך דומים למלאכי השרת, אין להם שנאה וקפיצות כמו מלאכי השרת. ולכאורה הדברים סותרים, וגם מה בקש בשבחו של ישראל, ואם לית ליה רשות, ישב וידם.

ומה עשה הקב"ה, שהבחין לבבות בני אדם, ה' הוא יודע פנודע פי אין מלאכי השרת בוחנים לבבות, ולקך נוטל עונות ומסתירם תחת פורפירא שלו שלא יהיו גלויים לפני בית דין של מעלה לדון בם, רק ה' לבדו הוא הרואה אותם, והוא צריך לדון, ואם כן שהקב"ה הוא בגדר הדין, וקיימא לן (ר"ה כו:) אין עד נעשה דין, ואין הקב"ה יכול להעיד על לבם שהוא בלתי שלם, ואם כן חזר הדין למראה עינים ישפט, ובזה הודאת השטן בעצמו שאנחנו זכאים, ולקך אמר השטן, רבוננו של עולם נשאת עון עמך, הרצון אם תעשה כך מבלי להניחו בגלוי ולהעיד על עונות שבלב שלפניו נגלה, רק תסתיר אותם למען תדין אמה לבדך,

אבל בעונותינו הרבים בואו ונבוכה, כל התשובה שאנו עושים בימים האלו הוא הפל משפה ולחוץ אין הלב עמו, כי מי קורע ללבו בכל התכלית, ולהסיר לב האבן מבשרו בכל אפן, ויפתו בפיהם בודוי, גזלנו, ועדין בעונותינו הרבים הגזלה תחת ידינו, טפלנו שקר, עדין השקר מרקד בנו, וכהנה יותר, וביחוד שנאה, ביום הכפור קמים כל העם כאיש אחד באהבה וחבה עד שכל הרואה יאמר איש אחד ואחים הם, אבל בוחן לבבות יודע כי בקרבן ישים ארבו ולא זזה השנאה מלבו, ואפלו ביום הכפורים אם ימצא מקום להתפכד בקלון חברו או להשתגר וכדומה, לא יחוש מלעשותו.

מעֵתָה אֶפְשֶׁר שְׁזַה רְמֵז הַכְּתוּב, כִּי תִבֶּט
'כִּפּוּר' אֵינֹו לְשׁוֹן פְּכָרָה וְסִלְיָהָ,
אֶלָּא לְשׁוֹן לְבוּשׁ וְכִסּוּי מִלְשׁוֹן דְּכַפְרָת וְכַפְרָת
אוֹתָהּ כו' (בראשית ו יד). זֶה שְׁאָמַר כִּי בַיּוֹם הַזֶּה
עַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים שְׂאֲתֶם
עוֹשִׂים בַּיּוֹם הַזֶּה, יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם, וְרָצָה לִזְמַר נְכֶסֶה
עֲלֵיכֶם, דִּהְיִנּוּ שִׂיחָהּ עֲלֵיכֶם כִּסּוּי וְלְבוּשׁ לְעוֹלָם
הַבָּא, וְדַקְדַּק לִזְמַר 'עֲלֵיכֶם' וְדוּק.

אוֹ יֹאמַר, וְהוּא שֵׁישׁ לְדַקְדַּק עוֹד, דְּדִי שִׂיאֵמַר
'כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם' וְלֹא עוֹד,
דְּכִיּוֹן שְׁאָמַר 'יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם' וְדֹאֵי שֶׁהוּא לְטַהַר
אוֹתָם, שֶׁהַכַּפְרָה מְטַהֵר וְדֹאֵי. וְעוֹד תְּבוֹת 'מִכַּל
חַטָּאתְכֶם' הוּא יֵתֵר, שֶׁבְּדֹאֵי שֶׁהַכַּפְרָה וְהַסִּלְיָה
הִיא עַל חַטָּאִים.

רְמֵז הַכְּתוּב לְאַרְבַּעַה חֲלוּקֵי כַפּוּר

וַיִּתְכַּן כִּפֵּי פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים שֶׁבָּא לְרַמֵּז
אַרְבַּע חֲלוּקֵי פְּכָרָה שֶׁהִיא דוֹרֵשׁ רַבִּי
יִשְׁמַעֵאל (יִזְמֵא פו), עֶבֶר אֶדָם עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה
וְעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה אֵינֹו זֶז מִשֵּׁם עַד שְׁמוֹחֲלִין לוֹ,
עֶבֶר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה תוֹלָה וַיּוֹם
הַכַּפּוּרִים מִכַּפּוּר, עֶבֶר עַל כְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית
דִּין תְּשׁוּבָה וַיּוֹם הַכַּפּוּרִים תוֹלִין וַיִּסְוֹרִין מִמְּרַקִּין.
אַבָּל מִי שֵׁישׁ בְּיָדוֹ חֲלוּל ה' תְּשׁוּבָה וַיּוֹם
הַכַּפּוּרִים וַיִּסְוֹרִין תוֹלִין וּמִיתָה מִמְּרַקָת, עכ"ל.

מעֵתָה כֹּל זֶה רְמֵז הַכְּתוּב כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר
עֲלֵיכֶם, יֵשׁ חַטָּאִים שֶׁבַיּוֹם הַכַּפּוּרִים
מִתְּכַפְּרִין לְגַמְרֵי, דִּהְיִנּוּ אִם עֶבֶר עַל לֹא תַעֲשֶׂה
וְעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה, שְׂאֵם עֶבֶר עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה אֵינֹו
צָרִיד לֹאמְרוֹ כו'. וַיֵּשׁ חַטָּאִים שְׂאֵינֹו מִסְפִּיק
בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים לְבַד אֶלָּא צָרִיד אַחַר כֵּךְ יִסְוֹרִין
לְמַרְק, וְזֶה שְׁאָמַר לְטַהַר אֹתְכֶם עֲתִיד עַל יְדֵי
יִסְוֹרִין לְמִי שֶׁעֶבֶר עַל כְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית
דִּין. וַיֵּשׁ חַטָּאִים שֶׁנִּגְמַר כַּפְּרָתוֹ בְּמִיתָה, וְזֶה
שְׁאָמַר לְפָנָי ה' תַּתְּהַר וְדִהְיִנּוּ בְּמִיתָה, שְׂאֵז הוֹלֵךְ
לְפָנָי ה', אֵז נִגְמַר כַּפְּרָת חֲלוּל ה'.

אִם כֵּן נִשְׂאָת עוֹן עֲמָךְ כְּסִיתָ כֹּל חַטָּאתְךָ
סִלָּה, וְאֵתָה אֵין עַד נַעֲשֶׂה דִבְנֵי, וְנִצְאוּ וְנִכְאִים
בְּדִין עַל פִּי דְבַרְיֵי הַשֵּׁטֶן בְּעֲצָמוֹ.

וְלִכְךָ הַתְּפַלֵּל דוֹד (תהלים יז ב) 'מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטִי
יֵצֵא', וְאֵז 'עֵינֶיךָ תַחֲזִינָה מִיִּשְׂרָאֵל',
הַרְצוֹן, שֶׁתְּדִין לְפִי רְאוּת עֵינַיִם וְלֹא מַחֲשַׁבֶּת
אִישׁ, כִּי אֵז מִי יִצְדַּק בְּדִין, כִּי מִי יֹאמַר וַךְ
לְכַבִּי מִהַרְהוּר וּפְשַׁע, וְזֶהוּ כְּשֶׁהַקֵּב"ה שׁוֹפֵט
וְלֹא בֵּית דִּין פְּמִלְיָא שֶׁל מַעֲלָה, וְלִכְךָ בְּאִיּוֹב
(א ו) כְּתִיב וַיְבֹאוּ בְנֵי אֱלֹהִים לְהִתְנַצֵּב עַל
ה', הֵינּוּ בֵּית דִּין שֶׁל מַעֲלָה וְאֵז יֵשׁ לְשִׁטְן
פְּתַחוֹן פֶּה לְעַרְעֵר, כִּי אֵז יְכוּל ה' לְהַעֲדֵי,
וְלִכְךָ וַיְבֵא גַם הַשֵּׁטֶן בְּתוֹכְךָ לְקַטְרֵג.

וְלִכְן נָא רַחֲצוּ וְהִזְכּוּ הַסִּירוּ רַע מִלְּבַבְכֶם,
עֲבְדוּ אֵת ה' בְּכֹל לֵב, וְדַבֵּר זֶה יוֹתֵר
נָח, אִם יֵשִׁים - ה' נִגְדַּ עֵינָיו, וְכִי שׁוֹא כֹל
אֶדָם סִלָּה, וַיִּתְבּוֹנֵן בִּיצִוֵי ה', וְכִי גָדְלוּ מַעֲשָׂיו,
וּמֵה מְאֹד רַחֲמָיו עַל הָאִישׁ בְּכַרִּיאת הָאֶדָם
(ח"א דרוש יד).

מֵאִיר לְאָרֶץ

רַבִּי מֵאִיר בִּיקוּיָאם זצ"ל

עַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים זוֹכִים לְכִסּוּי
וְלְבוּשׁ בְּעוֹלָם הַבָּא

כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהַר אֹתְכֶם מִכֹּל
חַטָּאתֵיכֶם לְפָנָי ה' תַּתְּהַר (ויקרא טו ל). יֵשׁ
לְדַקְדַּק אֹמְרוֹ 'יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם', דִּהְיָה לוֹ לִזְמַר
'אִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם', וְעוֹד אֹמְרוֹ 'עֲלֵיכֶם' הִיָּה לוֹ
לִזְמַר 'לְכֶם'. וְנִרְאֶה לְעִנְיֹות דַּעֲתִי, שֶׁהִנֵּה אֹמְרוֹ
בְּזֵהר (ח"א רכד). תִּנְיָא אֲנוּן יוֹמִין דְּבַר נֵשׁ פֶּד
אֲתַבְרִי בַּהֵהוּא יוֹמָא דְנִפְיָק לְעֻלְמָא פְּלַהוּ קְרִימִין
בְּקִיּוּמֵיהוּ [וכו']. נִמְצָא אָף שֶׁחֹטֵא הָאֶדָם,
כִּיּוֹן שֶׁחֹזֵר בְּתְשׁוּבָה עוֹשִׂים לוֹ לְבוּשׁ לְנִשְׁמַתוֹ
לְעוֹלָם הַבָּא.

חדושי מהרי"ל דיסקין

רבי משה יהושע יהודה ליב דיסקין זצ"ל
תפלת הצבור מועילה לכפר אף על העונות
החמורים שאינם מתכפרים מצד הדין ביום
הכפורים

בתפלת שמונה עשרה: ותתן לנו וכו' את
יום הכפורים הזה למחילה ולסליחה
ולכפרה, ולמחול בו את כל עונותינו. צריך
להבין דבין דאמר מתחלה 'למחילה ולסליחה
ולכפרה' על מה צריך לומר עוד 'ולמחול בו'
את כל עונותינו.

ואמר על ב' אפנים. א. דהנה לכאורה צריך
להבין גם כן מה שאנו אומרים בעל
חטא, שמתפלל 'על חטא שחטאנו לפניך
בחלול השם', או 'על חייבי כריתות ומיתות
בית דין', דדברים אלו איתא בגמרא יומא (פג.)
גבי ארבע חלוקי פפרה שהיה רבי ישמעאל
דורש, דתשובה יום הכפורים תולין ויסורין
ממקוין, אבל מי שיש חלול השם בידו וכו'

אלא בלן תולין ומיתה ממרקת וכו', או כריתות,
אם כן איך שיק עליהם תשובה לברו.

אך הענין הוא כף לפי מה דאיתא במדרש
רבה (דבר ו י ט), דתפלת של כל ישראל
שאני, דבעת שנגזר על משה רבנו ע"ה שלא
יכנס לארץ ישראל, אם אז היו כל ישראל
עומדים בתפלה שרוצים דוקא שיכנס לארץ
ישראל היה נכנס, אם כן חזינן דתפלת של
כל ישראל דרבים הוא ענין גדול אחר. אם
כן גם כאן בעת שנתקן הודוי, נתקן שיאמרו
אותן בכל ארבע כנפות הארץ, והוא תפלת
כל ישראל, וכל אחד מתפלל על כלל ישראל,
על זה האפן יוכל היות אפלו למעלה מן הדין
שיהי תפלת רבים.

וזהו הפרוש גם כן כאן, דמתחלה הוא
מתפלל על פרטי עברות, שאינם מן
החמורים שעל זה בודאי יום הכפורים מכפר,
ואחר כך מסים 'ולמחול בו את כל עונותינו'
פרוש על עברות כאלו, רצה לומר גם החמורות.

מעשי צדיקים

האזינו השמים ואדברה (לב א)

מדי שנה בשבת שובה, נוהג היה החתם סופר
וצ"ל להשמיע את דרשתו בפני קהל
ועדה, בבית הכנסת הגדול אשר בפרשבורג,
רבים מהנוכחים מתחזקים היו לשוב בתשובה
שלמה על כל עונותיהם, אחר שהיו שומעים
את דבריו המעוררים וחוצבי הלהבות.

בידוע, באותה תקופה פשה מאד נגע ההשכלה
ברחבי ארופה, בשל כך היו שאמנם
הגיעו לדרשתו של הגאון החת"ם סופר, אבל
במטרה להפריעו בדבריו, עד אשר לפעמים
היו אף מעזים ומשמיעים טענות ומענות
נגד דבריו באמצע הדרשה.

הדברים הגיעו לעתים לידי תגרת ידים, עד
שארע ואפלו הכו יהודי עד זב דם
ממש. באותה שעה קטע החתם סופר את
דרשתו ואמר, יהודים יקרים, עכשו נתחור
לי מדרש שהיה תמוה בעיני מזה כמה שנים.
על הפסוק 'האזינו השמים ואדברה' אומר
המדרש (דבר י א) 'הלכה אדם מישראל
שהיה חושש באזנו, מהו שיהא מתר לרפאותו
בשבת. כך שנו חכמים, כל שספק נפשות
דוחה את השבת, וזו מכת האזן, אם סכנה
היא, מרפאים אותה בשבת'.

קשה להבין מהו הקשר בין הלכה זו לפסוק
שבראש פרשת האזינו, אבל עתה

זכור ימות עולם (לב ז)

כותב החפץ חיים זיע"א, ספור ששמע בשם המו"ץ דוילנא, על יהודי שְהִיָּה שוֹכֵר בית מהפריץ, בתמורה לתשלום של שלש מאות רבֵּל כֶּסֶף בְּכֹל חֹדֶשׁ, וְיִהְיֶה הַיּוֹם, הַצָּרוּךְ הַפְּרִיץ לְנִסְעֵי לְמַרְחָקִים, וְהוּא מִנְּה אֶחָד מִמְּקַרְבָּיו שִׁיְהִיָּה אַחְרָאֵי בְּהַעֲדָרוֹ עַל כָּל נְכָסָיו, וּבְתוֹכָם הַבֵּית שֶׁשָּׂכַר הַיְהוּדִי.

הממנה הַחֲדָשׁ רָשַׁע גְּדוֹל הִיָּה, הוּא מֵהָרָה לְהַעֲלוֹת לְכָל הַשׁוֹכְרִים אֶת תְּשׁוּלוֹם הַשְּׂכִירוֹת, וְגַם לַיְהוּדִי הַשׁוֹכֵר הַנְּתִיק, הַקּוֹפֵץ אֶת דְּמֵי הַשְּׂכִירוֹת לְחֻמֵּשׁ מֵאוֹת זְהוּבִים.

בהגיע יוֹם הַפְּרָעוֹן הַחֲדָשִׁי, חִסְרוּ לַיְהוּדִי עֲשָׂרִים רְבֵּל כֶּסֶף, הוּא הַתְּחַנּוֹן בְּפָנָי הַפְּרִיץ שִׁיִּמְתִּין מִסְפֵּר יָמִים, עַד אֲשֶׁר יִשִּׁיג אֶת מְלֵא הַסְּכּוּם, אִךְ הִרְשַׁע לֹא הִסְכִּים לְכַף בְּשׁוּם פְּנִים וְאָפוֹ, הוּא צָוָה עַל מְשֻׁרְתֵי הָאֲחֻזָּה הַנְּתוּנִים לְמְרוֹתוֹ, לְהַכּוֹתוֹ בְּשׁוֹט עֲשָׂרִים מַכּוֹת נִמְרָצוֹת, כְּנֶגֶד עֲשָׂרִים הַרְבֵּל שֶׁהַחֲסִיר מִתְּשׁוּלוֹמָיו, וְכַף עָשָׂה לְעוֹד כַּמָּה שׁוֹכְרִים.

במשך הַזְּמַן נַעֲשָׂה הַמְּמָנָה לְעִשְׂרֵי גְדוֹל, מִכֶּסֶף הָעֵשֶׂק הַמְּפַקְעִים שֶׁדָּרַשׁ מֵהַשׁוֹכְרִים הַרְבִּים, קִנְיָה לְעַצְמוֹ חֲצַר, בְּהַ בְּנָה בֵּית מִפְאָר עֲבוּרוֹ. לְאַחַר זְמַן חֲזַר הַשֵּׁר לְבֵיתוֹ, נִכְנַס אֵלָיו הַיְהוּדִי, וְסִפֵּר עַל כָּל מַעֲלָלֵי הַמְּמָנָה שֶׁהִשְׁאִיר בְּאַחֲזָתוֹ, וְחִמַּת הַשֵּׁר בְּעֵרָה בּוֹ.

השור אָמַר בּוֹ בְּמִקוֹם לַיְהוּדִי, עֲתָה גּוֹזֵר אֲנִי עָלָיו שִׁיתֵּן לָךְ עַל כָּל מַכָּה וּמַכָּה, מֵאָה רְבֵּל כֶּסֶף, וְהַמְשִׁיךְ הַשֵּׁר לּוֹמַר, הִנֵּה אֲחֻזָּה גְדוֹלָה קִנְיָה לְעַצְמוֹ, שִׁשְׁוִיָּה אַרְבַּעַת אֲלָפִים רְבָלִים, מֵעֲתָה מִחְצִית מִמְּנָה, שְׁלֹף הִיא.

חֲשַׁבְתִּי כִּי אֶכּוּ יִשְׁנוּ קֶשֶׁר בֵּין הַדְּבָרִים. הַפּוֹסְקִים דָּנִים בְּשִׂאלָה הָאֵם מֵתָר לְחוֹלָה לּוֹמַר וְדוּי בְּשַׁבָּת, הוּאִיל וְהַחֲמָרָה בְּמַצָּב אֲרָעָה לְחוֹלָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְאִין מְנוּס מִלוֹמַר זֹאת בְּיוֹם שַׁבָּת קֹדֶם הַפְּטִירָה, אוּ מֵאִידֹךְ כִּיִּן שֶׁהַדְּבָר מִצְעָרוֹ, אֲסוּר גַּם בְּאִפְסוֹ זֶה לְאוֹמְרוֹ בְּשַׁבָּת קֹדֶשׁ.

אם כִּף עֲלִינוּ לְהַסְתַּפֵּק כְּגוֹן זֶה, הָאֵם מֵתָר לְתַלְמִיד חָכֵם לְדַרֵּשׁ בְּשַׁבָּת וְלַהֲטִיף דְּבָרֵי מוֹסֵר לְקֹהֶל, לְהוֹכִיחַם בְּדְבָרִים הַקְּשִׁים כְּגִידִים, מֵאַחַר שֶׁהִקְהֵל מִצְטַעֵר בְּכַף.

המשׁיך הַחֲתָם סוֹפֵר וְאָמַר, "שַׁבָּת תְּשׁוּבָה" הִיא קֹדֶם יוֹם הַכַּפּוּרִים, וְאִיתָא בְּסַפְרִים שֶׁבְּשַׁבָּת זֹו צָרִיךְ הָאָדָם לְתַקּוֹן אֶת אֲשֶׁר חָלַל וְקִלְקַל בְּכָל שַׁבָּתוֹת הַשָּׁנָה, וְאֵם לֹא עֲכָשׁוּ אִימְתִי, נִמְצָא אֵם כִּף שִׁישׁ בְּדְבָר מִשׁוּם "פְּקוּחַ נֶפֶשׁ", לְכּוֹן מֵתָר לְעוֹרֵר אֶת הַקְּהֵל לְתַשׁוּבָה.

דבר זֶה יְכוּלִים אָנוּ לְלַמֵּד מִמֶּשֶׁה רַבְּנֵינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, מִצִּינוּ שֶׁהוּא נִפְטָר בְּשַׁבָּת, וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם אָמַר לְבָנָי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹכַחַת.

זאת אִפּוֹא אֶפְנֵת הַמְּזַדְּשׁ הַמְּקַשָּׁה, 'אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהִיָּה חוֹשֵׁשׁ בְּאַזְנָיו', שְׂאִינוּ שׁוֹמֵעַ בְּרָצוֹן דְּבָרֵי תוֹכַחָה, וְלָרַב חֵלָה פְּרֻשַׁת הָאֲזִינוּ בְּשַׁבָּת תְּשׁוּבָה אֲזִ דּוֹרֵשׁ הַרְבֵּ בְּדְבָרֵי מוֹסֵר, 'מֵהוּ שִׁיָּהָ מֵתָר לְרִפְאוּתוֹ בְּשַׁבָּת', הָאֵם מֵתָר לְהַשְׁמִיעַ בְּאַזְנָיו דְּבָרֵי תוֹכַחָה בְּשַׁבָּת.

על כִּף מְשִׁיב הַמְּזַדְּשׁ, 'כָּל שֶׁסִּפֵּק נֶפְשׁוֹת, דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת', אִפְלוּ כְּאֲשֶׁר הַדְּבָר מְגִיעַ לְעִנְיָן שֶׁל סִּפֵּק נֶפְשׁוֹת, מֵתָר וְצָרִיךְ לְהַשְׁמִיעַ עוֹד וְעוֹד דְּבָרֵי תוֹכַחַת, עַד אֲשֶׁר יִשׁוּבוּ הַכָּל בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה. (תַּפְּאֵרַת מַסָּה)

כְּשֶׁהֲגִיעַ הרה"ק רבי לייבל אייגר זיע"א לקאצק, להסתופף בצל רבו הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק זיע"א, לא הייתה דעת אביו רבי שלמה אייגר נוחה מהדבר, והוא שלח שליח מיוחד לקאצק, להתנדב אודות הנהגת בנו שם.

בְּשׂוֹב השליח מקאצק, שאלו רבי שלמה מה ראה הוא בקאצק, ענה לו השליח, אספר לך מקרה אחד לו הייתי נכח בבית המדרש בקאצק, ועל הכלל כלו יצא.

חֲפֵשֶׁתִּי הרבה את בנכם בין החסידים, עד שמצאתיו יושב בסעודה עם חבורת מרעים, לכניהם מנחת קערה מלאה גריסים וקערה בצלים, וגם בקבוק י"ש, ואכלו. לפתע הופיע אברו לבוש קרעים והפליט מפיו, ר' הירש בער מגיע, קמו כלם השאירו את הקערות, ורצו כמו מבהלים.

הַלְכָתִּי אף אני בעקבותיהם, חשבתי בודאי גאון גדול הוא זה האיש, משבאתי ראיתי בן אדם לבוש נעלים של עץ, גופו עטוף פרוה כדרך האכרים, אבנט של קש אזור במתניו, וספודיק חבוש על ראשו.

מִי הוא, שאלתי, האם הוא למדן, הוא יודע רק פרק משניות, אמרו לי, אולי הוא מיחס, שאלתי, הוא בן אופה, השיבו, אולי הוא עשיר, שאלתי, הנה רואה, השיבו. אם כן אפוא, מה הוא, שאלתי, ענו, אמרו.

שָׁמַע רבי שלמה את הספור, והחל לצחוק, לא למדן, לא יחסן, לא עשיר, וגם ענו לא יהיה, במה יש לו להתגאות.

וְאָנִי אמר, אמר הרה"ק רבי חנוך העניף מאלכסנדר זיע"א כשסיים את הספור,

חַזַר היהודי לביתו, ופניו זועפים, שאלוהו בגי ביתו, מדוע פניך רעים היום, ויען ויאמר, הרי כבר אינני מרגיש את כאב ההפאות, לכן מצטער אני מדוע לא הנה אותי הרשע עוד עשרים מכות, אז הייתה כל האחזה עוברת לרשותי.

כֵּל זה הנו רק משל, מבאר הקפץ חיים, כשסובל אדם יסורים בעולם הזה, אכן בעת ההיא הוא דואג ומצטער עליהם, ואינו רוצה לסבלם כלל, אף כאשר יבוא לעולם הגמול, ויקבל שכר עבור כל שעה ושעה של יסורים שסבל בהאי עלמא, ישמח בכל מכה ומכאוב שעבר בהאי עלמא.

וְכֵן איתא במדרש (ספרי ה') 'זכור ימות עולם, אמר להם, כל זמן שהמקום מביא יסורים עליכם, הזכרו כמה טובות ונחמות עתיד לתן לכם לעולם הבא'. ועקר הכל להאמין שכל מה שגזדמן לו, הוא רק בהשגחה פרטית מאתו יתברך, והוא רק לטובתנו, וכמו שאמרו קז"ל (ברכות ס:) 'כל דעבדין מן שמיא לטב הוא דעבדין'. (מחנה ישראל ח"ב פ"ג)

בְּוִיטְמֵן יִשְׂרוּן וַיִּבְעֵט שְׂמֹנֶת עֲבִית כְּסִיתָ (לב טו)

לְכַנִּי השרף ממוגלניצא, הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל שפירא זיע"א, הגיע חסיד, והתלונן שהוא מרגיש כי שוכנת בקרבו מדת גאווה והתנשאות, על כן מבקש הוא עצה כיצד לשבר מדה רעה זו.

הַשִּׁיב לו השרף, כרגיל שואלים עצה מאדם שבקי בבעיה ויש לו ידיעה בה, או שיש לו שיכות לדבר. אני אינני בקי בזה ואיני יודע מה היא גאווה, כיצד בכלל נתן להתגאות ולהתנשא, על כן למה זה תשאל ממני עצה כיצד לשבר מדה זו. (מגדולי התורה והחסידיות)

עד מהרה נתקים אצלו 'ורם לבבך ושכחת', ברבות הימים התרחק מהחסידים, ידידיו מאז ומקדם, ולא הניח לעני לדרוך על מפתן ביתו, האהבה שרכש לו בעירו כגומל חסד הפכה לשנאה גמקה ולקללת רבים.

בכל פעם בה הגיעו אנשי עירו לאמשינוב התענין הרבי אודותיו, אף הכל התחמקו מלענותו מחמת שלא רצו להסב לו עגמת נפש, אחר שעבר זמן רב והלה לא הופיע בחצר הרבי, שלח אליו הצדיק שליח מיחד להשפיע עליו לבוא לאמשינוב.

אחר מאמצים רבים עלה בידי השליח להביאו, הרבי קבלו בסבר פנים יפות, שאל לשלומו ולמעשיו, ותוך כדי שיחה שאלו אם עדין יש בידי את קפסת הטבק שהעניק לו בזמן שעזב את בית מדרשו ופנה למסחר.

משהשיב החסיד לשעבר בחיוב, בקש ממנו הרבי קמצוץ טבק, ביראת כבוד פתח את קפסת הטבק, הרבי לקח ממנה קמצוץ טבק והריחו.

האיש שבעברו היה חסיד פקח, עמד מיד על כונת הרבי ובקול חנוק מדמעות פנה אליו ואמר, הוי רבי, מה רציתם ממני, הלא לקחתם ממני את כבודי ואת עשרי, הרבי לא הגיב מאומה.

חזר הלה לביתו ולעסקיו, אף ההצלחה סרה ממנו ועסוקיו החלו לרדת מטה מטה, תוך תקופה קצרה התמוטט כליל, עד כדי שהגיע עד כפר לחם. בבשת פנים חזר לאמשינוב, ובקש תשובה על מעשיו, הרבי לא דחה אותו מפניו, קרבו בשתי ידיים, והלה חזר לתורתו ולחסידותו. (אהל יוסף)

"גם אם אינו למדן, ואינו יחסן, ואף אינו עשיר, ובכל זאת להיות ענו, זוהי מדרגה גדולה מאד". (תורת חנוך ע"פ אמת ואמונה)

וישמן ישרון ויבעט שמנת עבית כסית ויטט אלוק עשהו וינבל צור ישעתו (לב טו)

בבית מדרשו של הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינוב זיע"א, ישבו אברכים ועסקו יומם ולילה בתורה ובחסידות, רק אחר שנתברכו בזרע קדש והמשפחה הלכה וגדלה, הסכים הרבי שיכנסו לעולם המעשה כדי לקיים 'יפה תלמוד תורה עם דרוך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון' (אבות ב ג).

אחד מחסידיו המבוקשים, נכנס לשאל את פי הרבי אחר שנולדו לו שני בנים האם לצאת לעולם המסחר, אף הרבי ענהו בשלילה, והוא המשיך לעסוק בתורה ובחסידות.

משגדלה משפחתו נכנס לשאל בשנית, אז אמר לו הרבי, סע למקום פלוני שם תרכש רהיטים מיד שניה, אני מבטיחך כי כל זמן שתנהג בדרך התורה והחסידות, תצליח במסחרך ותמצא את פרנסתך בכבוד.

הרבי נפרד ממנו בברכת הצלחה כשהוא מעניק לו קפסת טבק כאות פרדה, האברך עשה כאשר נצטווה, נסע למקום שהרבי שלחו, ורכש בין השאר ארון עץ משמש. משהביא את סחורתו לביתו פרק את הארון, ומצא בין בתרי הדפו סכום עתק של מטבעות זהב.

את דבר המציאה לא גלה לאיש, הוא השקיע את האוצר בעסקים והמזל האיר לו פנים, עד שהלך וגדל בעשר וברכוש, אף דא עקא, ככל שרבו עסקיו ועשרו גדל, הלך ודל בתורה ובמעשים טובים.

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב ורמלמידיו

פעם אחת בשנה במוצאי שבת קדש דחל המועד סכות, עורך הנה הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א סעודת מלוה מלכה לקהל עדתו, החסידים היו קוראים לה "די לאכעדיגע מלוה מלכה", משום שמחת החג.

לפני סעודה זו קרא פעם הרבי למשמש ואמר, אלו בא המשיח עתה הנה כפתור ופרח, כלם לבושים כבר בגדי חג ואין צורך לרוץ הביטה ולהחליף הבגדים לכבודו, מוכנים ללכת לקראתו ולקבל פניו בשמחה.

המשמש הרהיב עז ואמר, הרבי הרי יכול לעשות משהו כדי שהדבר יקרה, הרבי לא השיב על כך ורק הגיב ואמר, "אבא הנה מלאך". החסידים בדקו וכוננו את שעת אמירת הדברים, וראו כי דברי הרבי נאמרו בדיוק בשעת חצות ליל, אז הנה מזכיר את החרבן או הגאלה. (שהטמחה במעונו)

אחר שהזכיר הרה"ק הדברי חיים זיע"א את הסגלה של אמירת 'יתנו לך' מדי מוצאי שבת קדש, וכי הדבר מסגל לפרנסה, שאלוהו, הלא עינינו הרואות עשירים מפלגים שאינם מקפידים על כך.

נענה הדברי חיים ואמר, "אוי לאותה עשירות שאינני יודע מקורה". כי יכול להיות 'עשר שמור לבעליו לרעותו' (קהלת ה יב), יש צורך בשמירה חזקה למען ישארו דורותיו אחריו בצד הקדשה ולא יהא בבחינת 'שמנת עבית פשית' וגו' (דברים לב טו). (יחתן טל עבדי אבות)

ספר ר' זעליג מוארשה מתלמידיו המקורבים של הרה"ק רבי ישעיה מושיקאט מפראגא זצ"ל, שנכח בבית רבו כאשר בא ידידו הרה"ק החדושי הרי"ם זיע"א להתראות עמו, השנים נפגשו ושמחו איש לקראת רעהו.

אחר זמן קצר אמר האורח החדושי הרי"ם לרבי ישעיה כי רצונו לדבר עמו דבר סתר, רבי ישעיה צוה על כל הנוכחים לצאת מהחדר ולא נשאר בו בן תמותה מלבדם.

הם התבודדו זמן רב, אחר נפרדו זה מזה באהבה ובחבה כאשר רבי ישעיה מלוהו בדרך. בשוב המארח רבי ישעיה לחדרו, הכירו תלמידיו כי נשתנו פניו וכי עשתונותיו נבכו מאד, ושאלוהו פשר דבר.

השיבם רבי ישעיה כי הוא צר אודות הענין עליו שוחח עם החדושי הרי"ם, אף כאשר שאלוהו מקורביו ואנשי ביתו מהו הדבר, סרב לומר להם על אף הפצרותיהם, באמרו כי החדושי הרי"ם דרש ממנו במפגיע שלא יגלה זאת לאיש.

כאשר הגיעה לבית רבי ישעיה השמועה הנרה מפטירת החדושי הרי"ם, נתן קולו בבכיות גדולות ואמר, עתה הנני יכול לגלות מה שהעלמתי אז מכסם, הרבי מגור אמר לי שמטרת בואו אלי היא לקבל ממני ברפת הפרדה, כי הנו יודע שבועות כמה שבועות יסתלק מהעולם.

שאלתיו מהיכו באה אליו ידיעה זו, וענה כי היום הנה אצלו אליהו הנביא זכור לטוב, ואמר לו במדקק זמן הסתלקותו, באיזה חדש, באיזה יום, ובאיזו שעה. (מאיר עיני הגולה)

יומא דהילולא

אחר הסתלקות הרה"ק רבי אלימלך, החל רבנו להנהיג את עדתו, מקרוב ומרחוק הגיעו לפתחו להפקד בדבר ישועה ורחמים ולשמע מאמרי פיו, אף רעהו הרה"ק החוזה מלובלין שלח אליו את אשתו בזוג שני, למען יברכנה להפקד בזרע של קיימא, וברכתו התקיימה.

בשנת תקכ"ה, נתמנה לשמש כמגיד מישרים בקוז'ניץ ובקהלות מגנישוב וגריצא הסמוכות לה.

כל חיייו היה חלוש וכחוש, עד שהרופאים תמהו איך בכלל ביכלתו לחיות, מלבושיו היו תפורים מזיז, תמיד עטפו גופו בעור ארנבת וכרים וקסתות, מחמת חלישות גופו לא היה בכחו לעמד על רגליו וללכת, ונשארוהו על פסא מביתו עד בית המדרש, אולם בהגיעו לפתח בית המדרש היה קופץ מכסאו, ורץ אל הקדש פנימה כאברך צעיר.

בערב ימיו גברה חלשתו, מעוט אכילתו גרמה שמצב בריאותו לקה ביותר, עד שהיה קורא לעצמו "שק עצמות".

ביום הכפורים האחרון לחייו בשנת תקע"ה, נדברו שלשת הצדיקים, רבנו, הרה"ק מלובלין והרה"ק רבי מנדל מרימינוב, לפעל לקרוב גאלתם של ישראל. אף בעונותינו הרבים גבר אויב, ונסתלקו שלשתם במהלך אותה שנה.

אותה שנה בעת תפלת כל נדרי, כשהגיע 'ויאמר ה' סלחתי כדבריך, החל מתרצה לפני קונו, ואמר, 'רבוננו של עולם, גדל גבורתך מי יוכל לספר ולמלל, אחת שאלתי מאתך אותה אבקש, מה זאת פי עליל נקל הדבר לקחת על בניו בני ישראל, עם חלשת

אורו של רבנו זרח בשנת תצ"ז בעיר אפסא, בבית אביו ר' שבת, שהתפרנס מקריכת ספרים והיה עני כל ימיו, אבל היה תמיד שמח בחלקו, הגם שהיה חשוף בנים. משהגיע לימי זקנה, הורע מצבו ביותר, באשר לרגל חלשתו לא היה יכול להרויח מיגיע כפו, אף על אף זאת, נמנע מלקבל מתנת בשר ודם, ושם בה' מבטחו. **שבוע** אחד ארע ולא היה בביתו מאומה במה להכין צרכי שבת, ובדרך נס המציא עבורו ה' תברוך כפתור זהב, שהספיק עבורו לצרכי השבת, והוא התחיל לרקד מרב שמחה והודאה. במוצאי שבת הגיע הרה"ק הבעל שם טוב לביתו, וברכו בבו זכר, הוא רבנו שגולד לו לתקופת השנה.

בשרונות עלאיים נתגלו בו משטנותו, בגיל צעיר ביותר כבר הלך שמו הטוב לפניו, אביו שחר עבורו מלמדים טובים ממפלגי התלמידי חכמים שבעירו. בימי בחרותו נסע לכמה ישיבות, בהן קבל לקחה של תורה מפי גדולי הדור.

בהגיעו לפרקו היה לחתן בעיר פשיסחא ועבר להתגורר בה, שם הכיר את **המגיד רבי אברהם** שהיה גדול בתורה ובנסתרה, הוא אשר פתח לפניו את האור הגנוז מאוצר החסידות, נוסף על גדלותו בתורה. כן קרב אותו אל ידידיו, האחים הקדושים רבי **שמעלקא מניקלשבורג ורבי פנחס בעל ההפלאה**, עמיהם נסע אל רבם, הרה"ק רבי **דב בער ממעזריטש** זיע"א, אליו נקשר בעבותות אהבה, ואצלו קנה שלמות על שלמותו. אחר הסתלקותו קבל עליו את מרותו של הרה"ק רבי **אלימלך מליז'ענסק**, והיה מתלמידיו הקרובים.

הרה"ק רבי ישראל הובשטיין זיע"א המגיד מקוז'ניץ

בסערה השממה בערב סכות תקע"ה, ומנו"כ בקו'ניץ. (תולדות המגיד - רבי חנם צבי הלברשטאם) **השאיר** אחריו את ספריו, עבודת ישראל, אבות ישראל, אור ישראל, בית ישראל, גאלת ישראל, גבורות ישראל, יקר מפז, תהלת ישראל, ועוד.

צאצאי

בנו ממלא מקומו הרה"ק רבי משה אלקים בריעה, רבי מרדכי שנפטר על פניו. חתניו, רבי אבי עזרא זלגי שפירא, רבי יחזקאל הלוי אב"ד זואלין. מהם הסתעפו שושלות קוז'ניץ, מוגליניצא, גרודז'יסק, בלנדוב, פיעסצא, פשיטיק.

מאמרותיו

המצטער פטור מן הסכה (סוכה נו.) **אם** יש לאדם צער מענינים שונים, הרי הוא פטור - מן הסכה, כי מסקלת הסכה לגרם לו שיפטר מכל הצער שהוא מצטער, על ידי קיום מצות סכה. (היכל ישראל)

הושענא סובלת סבלך **פרש** על דרך משל, לארוס שנתן סבלנות לארוסתו והיא אקרה לו, דואגת אני אולי בהמשך הזמן תשכחני ותעזבני, השיב לה כל זמן שהסבלנות הם בידך, הרי הם משכון בידך, ועל ידי הסבלנות נקשרים זה בזה, כחותם על לב הארוס. זה אמרו 'סובלת סבלך', פרוש נושאת בידה הסבלנות, והינו התורה והמצות שנתן לנו ה' ותברך ברה סיני, ומשכון הוא בדינו.

שלח ידיו בשלמיו חלל בריתו (תהלים נה כא) 'שלח ידיו בשלמיו', להגרות באנשי מעשה, זהו סימן ש'שלחל בריתו'. (משמרת איתמר)

גופי, ליגע את עצמי בעבודה ותפלה על עמך בני ישראל, ולך ה' הגדלה והגבורה, וכי קשה עליך לומר שתי תבות, 'סלחתי כדבריך'.

הוסיף עוד לדבר, רבון כל עלמין, אולי תאמר כי מסבת חסרון הצדיקים עלי תבל תמוע לומר 'סלחתי כדבריך', הלא יש לך ברימינוב את רבי מענדלי מפריסטיק השקול כנגד כל צדיקי הדור, ואם מפאת חסרון האורים ותומים תמאן באמירת שתי תבות אלו, הלא בלובלין יש לך את רבי איציק'ל המאיר כאורים ותומים.

אפטר תאמר כי חסרים לך בעלי תשובה עלי תבל, הנה אנכי עם חלשת גופי, מוכן לעשות תשובה בעד כל קהל ישראל, ונא אבקש ממך שתאמר 'סלחתי'. כך חזר ושנה ושלש דברים אלו בתחנונים. אחר צנה למנעימי זמירות לשיר בקול נעים גילה ורנו, וישב על כסא קדשו בדבקות עצומה כשעיניו הקדושות זולגות דמעות, אחר התנשא כארי וקרא בקול אדיר וחסק, ויאמר ה' סלחתי כדבריך'.

כששמע זאת הרה"ק רבי ישראל מרוזין נענה ואמר, אני מאמין באמונה שלמה שהרב המגיד שמע כביכול מפיו ותברך 'סלחתי כדבריך', כמשה רבנו ע"ה, לולא זאת לא היה ממשיך בתפלתו. (עשר אורות)

החזה זיע"א צפה ברוח קדשו באותו ליל יום כפורים על עבודת רבנו, לאחר תפלת ערבית אמר, מי יתן כי יפנה היום, ונתבשר בשורות טובות מקוז'ניץ, כי החולה השוכב על מטתו הרעיש כל העולמות. ויהי כעבר ארבעה ימים מיום הקדוש זה, התחיל רבנו להכין עצמו בהכנה דרבה בקדשה ובטהרה לקראת עלותו השממה, דבר עם בנו כמה ענינים גבוהים ורמים מענין הסתלקותו, ובסימו את דבריו, עלתה נשמתו

פרשת האזינו

הסתלקות הצדיק מתוך דברי תורה

מחלתו של הרה"ק האדמו"ר האמצעי מליובאוויטש זיע"א לא שכחה. חולשתו הלכה וגברה מיום ליום עד שהרופאים נאלצו להזכירו כי לא יאמר כלל דרושי חסידות. אזהרה זו הייתה למורת רוחו של הרבי שכל חייו הוקדשו לאמירת חסידות. עננה של עצב עמוק עלתה על פניו של הרבי, והוא גנח ונאנח מעומק לבו הטהור.

בתחילתו של חודש כסלו של שנת תקפ"ח הגיעה חולשתו לשיא. הרופאים שביקרוהו מצאו כי הרבי שוכב ללא קורטוב של חיות גופנית בקרבו, עד שלא היה אפשר לגעת בו, שכן היה מתעלף מיד. כדי להקיצו בכל זאת, היו מניחים לפניו מיני סממנים ותרופות חריפות. מהיכן הוא שואב את חיותו? לא הסתיר אחד הרופאים הבכירים את תדהמתו. נענה לו חברו, אף הוא רופא נכבד וחשוב: 'אראה לך כעת דבר פלא. הרי אתה רואה כיצד הוא שוכב כעת ללא טיפת חיות גופנית. אולם, אם רק נרשה לו לומר חסידות, יקום מיד כאילו נולד מחדש'... אך אמר זאת הרופא, והרבי פקח את עיניו, התגבר על חולשתו בבת אחת, קם ממטתו כשפניו נוהרות, וסימן להכין לו את כיסאו. החסידים וגם הרופאים ידעו היטב את פשר רצונו של הרבי. מיד נשלחו שליחים זריזים לקרוא לחסידים, ואלו בתוך שעה קלה מילאו את הבית מקצה לקצה.

'אומר לכם עתה חידושים שלא גיליתי מימני, התבטא הרבי בביטוי לא שגרתי, ומיד הרכין ראשו והתעמק במחשבותיו, בהכינו עצמו לומר דברי חסידות. הס הושלך בבית, אף שהיה מלא וגדוש. החסידים, ששמעו על מצבו של הרבי, לא האמינו כי 'תחיית המתים' כזו אפשרית. הרבי,

ששכב על ערש דווי, קם ומתיישב בכיסאו, ומתכונן לומר דברי חסידות. עוד החסידים מצפים שהרבי יפתח בדברים, המתח בשיאו, כשלתפע נשמת כובעו של אחד החסידים שעמדו בסמוך לרבי והתגלגל על גופו של הרבי. הרבי הקיץ באחת מהרהוריו המפליגים והביט כה וכה כמבולבל. ניכר היה שהוא שב ברגע זה ממחוזות רחוקים.

עננה עלתה על פניו של הרבי, ועצב ננסך בהן. אנחה כבדה נעקרה מלבו. 'נראה שמשמים לא רוצים שאגלה', אמר ולאחר השתהות קלה פתח לדבר בנושא אחר - על אודות אנשי החייל שהתחילו לקחת מתוך קהילות ישראל לעבודה בצבא הרוסי. הרחיב הרבי בנושא וכדרכו בקודש ביאר זאת על פי חסידות. לימים הזכירו החסידים מעמד זה וגנחו בעיצבון לב. 'מי יודע מה היה מגלה בשעה זו, רזי דרזין וסתרי סתרים, ברם מה' יצא הדבר כדי שלא יגלה את הדברים הנסתרים', אמרו חסידים בתחושה של הפסד...

ליל יום רביעי, ט' בכסלו. הרבי על מיטתו, חיזור וחלש. שפתיו מרחשות משניות סדר קדשים כשעל פניו הבעת דבקות נפלאה. אחד מבני הבית מבקש לתקן לו את מקום משכבו, להיטיב ולסדר. די בכך כדי לגרום לעלפונו של הרבי, ורק בקושי רב משיבים את רוחו...

משהתאושש מעט, ביקש הרבי להלבישו בכתונת לבנה. לובש לבנים ומתעטף בלבנים, עד שנדמה באותה שעה למלאך ה' צבאות. סומק קל מכסה את חיורו פניו, והוא פותח בדברי סנגוריה על עם ישראל כמליץ יושר. מרבה בשבחם כיצד הם נזהרים עד מאוד במצוות מעשיות. החסידים מקשיבים לדבריו בקשב רב. קל להיווכח כי הרבי מתאמץ לסגור על עם ישראל ולהיפרד

והתלהבותו מתעצמת, ממש כמו בימי האור הגדולים, כשהיה בשיא כוחו. 'החל לדרוש דברים עתיקים ונפלאים, לא ברוחו כי אם ברוח ה' אשר דיבר בו, ודבריו שמענו מתוך האש שלהבת י'ה המתלקחת מתוך הקרח הנורא אשר יצא מפיו, כי אפס ממנו חום הטבעי לגמרי וקול דממה דקה ישמע ודרש כשעה ויותר', הוסיף בנו וסיפר.

גדולי החסידים שעמדו במקום העידו לאחר מכן כי מעולם לא שמעו מפי הרבי רזין כמוסין שכאלו. 'ודרש לפנינו כמה פעמים כמו שעה וחצי בדברי אלוקים חיים המאירים לנפש כל חי, רזין דאורייתא ממש, בשמחה וחדוות ה' היא מעוזו'.

כשעתיים נשא הרבי דברי חסידות עמוקים ואך מדי פעם עצר בשטף תורתו, פנה אל הנוכחים ושאלם אם כבר האיר השחר. שעה קלה לפני עלות השחר, לקראת סוף אשמורה שלישית, כשחוט של חסד וטהרה משוך בעולם, הגיע בדרושו למילים: 'כי עמך מקור חיים באורך נראה אור' - 'מחיי החיים'. משאמר מילים אלו, משתתק הרבי ומשתהה כשעיניו עצומות. החסידים מבינים כי הרבי אוסף את כוחותיו כדי להמשיך הלאה, וממתינים אפוא בדומיה להמשך דבריו. אך הדקות חולפות, ואין תנועה. רוכן אחד מבני הבית לעבר הרבי ולתדהמתו מבחין כי הרבי אינו נמצא עוד בעלמא דין. וכך, בטרם סיים את המילה 'החיים' האחרונה, פרחה רוחו ונשמתו לשמי רום בהפקידו את נשמתו הטהורה בנחל עדנים - בחד קטירא אלקטר ביה בקודשא בריך הוא.

'זה ראו כולם שהיה ממש כמו בחינת נשיקה כהסתלקות אהרן', סיפר אחד החסידים שנכחו במקום. על הסתלקותו הפלאית העיד גם חתנו, אדמו"ר ה'צמח צדק'. באחד מימי ה'שבעה', לאחר שסיים לומר 'קדיש' פנה לחזור למקומו. פתאום נעצר ליד הדלת ואמר לנוכחים: הסתלקות כזו לא הייתה מאז הסתלקות הרשב"י. הרבי אומר כעת חסידות בגן עדן ונשמות מקשיבות לו.

ממנו בעודו מעורר עליהם רחמים רבים. כשמסיים הרבי, שתיקה עמוקה נופלת בחלל החדר. לרגעים קלים עוצם את עיניו ואחר פוקחן, מביט סביבו וכמו מבחין לראשונה בכל החסידים שממלאים את המקום.

ארבע שעות לפני שמאיר פני המזרח, אומר הרבי: בניי, היו שמחים בלילה הזה, כי שמחה ממתקת דינים. ומורה לקרוא לכמה מכבירי הדעת שבעדת החסידים, שכן ברצונו לומר חסידות. זו הפעם הראשונה שדוק של שמחה עולה על פניהם של בני הבית. הם חשים כי באופן פלאי, אפילו שמיי, הרבי חוזר לעצמו אט אט, ואם הוא מבקש לומר חסידות, כהרגלו בקודש מאז ומקדם, הרי שמצבו הולך ומשתפר. 'ונתמלא הבית כולו אורה ושמחה, והיה שמח בחסידים כבשעת חתונת דודים', ציינו רושמי קורות דברי הימים ההם.

בעוד בני הבית מזעיקים את החסידים לשמוע חסידות, מכין הרבי את עצמו לומר חסידות. אחר הוא מורה לאחד הניצבים לידו: בשעה שאומר חסידות, השגח עליי בעין פקוחה, כי יכול להיות שאתנמנם ואז תיגע בי בידך ואתעורר. פותח הרבי ומתחיל לדרוש דברי חסידות עמוקים כהרגלו. שלוש פעמים הוא דורש דרושי חסידות, פעמיים על הפסוק 'אחרי הוי"ה תלכו' ופעם אחת על הפסוק 'זכר רב טובך'. הרבי אף מוסיף ומציין בצלילות דעת טהורה כי אף שדרוש זה כבר נדפס בסידור, אבל אני אהיה ה'מלמד' שלכם, ואלמד זאת אתכם עם תוספת ביאור. על אף חולשתו הכבירה, לא מניח הרבי לעצמו, והוא אומר דברי חסידות עמוקים.

'ובטרם הלקחו מאתנו בעינינו ראינו כי אפסו ותמו כוחותי הטבעיים לגמרי בהתפשטות הגשמיות והתגברות כוח השכלי יוצא מפיו, ולכולם בשמות יקרא שיעמדו לפניו, מספר בנו רבי מנחם נחום בהקדמתו לספר "תורת חיים".'

קולו של הרבי הולך וגובר משעה לשעה,

הזאת שנתן אברהם ליצחק הם סודות התורה דעליהם ראוי' לומר 'את כל אשר לו' דמי שעשיר בתורה ובסודותיה זוהי העשירות האמיתית, ועליה אמר 'ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק', והנה 'את כל אשר לו' עם הכולל גימטריא 'אלין רזין דאורייתא', להורות דהסודות הם שמסר לו.

וכן מצינו בשעת פטירת יצחק אבינו ע"ה נאמר 'ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע היא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק', דלכאורה מה שאמר 'היא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק' יתרים, דמה בא ללמדנו בזה, דמדקאמר קרית הארבע כולי עלמא ידעו שהיא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק ומה בא ללמדנו בזה, אלא בא להשמיענו דיצחק מסר ליעקב סודות התורה, דמלת 'חברון' ע"ה גימטריא 'רזין', לרמוז דבחברון נתחברו האבות ומסרו סודות התורה זה לזה כאמור, 'אשר גר שם', מלת 'גר' ר"ת ג'ילוי ר'זין.

והוסיף רמז בה, לומר דאברהם ויצחק הם שגילו סודות התורה בחברון, אברהם מסרם ליצחק שם בחברון, ויצחק מסרם גם כן ליעקב שם כמו שכתבנו. אמנם יעקב מסרם לבניו במצרים בחו"ל, ועל זה אמר בלשון זה 'היא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק', והכי הכוונה, היא חברון ששם נתחברו האבות ומסרו סודות התורה הרמוזים במלת חברון כאמור זה לזה, ובירר ואמר דדוקא אברהם מסר ליצחק ויצחק מסר ליעקב שם, וזהו שסיים 'אשר גר שם אברהם ויצחק', 'גר' ר"ת ג'ילוי ר'זין כאמור, דהיינו אברהם גילה ליצחק שם ויצחק גילה ליעקב שם, אמנם יעקב גילה לבניו בחו"ל. ויעקב בשעת פטירתו כתיב בו 'ויקרא יעקב לבניו ויאמר האספו ואגידה לכם', דכל לשון הגדה היא על הסוד כמו שכתב בזה"ק, והנה 'האספו ואגידה לכם' ע"ה גימטריא 'הרזין', להורות שמסר להם סודות התורה, נמצא שאבות העולם ע"ה כל אחד בשעת פטירתו גילה סודות התורה.

החסידים ששמעו זאת הבינו כי הצמח צדק מכוון דבריו לתיאור המובא ב'אידרא זוטא' שמילותיו האחרונות של התנא הגדול רבי שמעון בר יוחאי לפני הסתלקותו היו 'כי שם צוה ה' את הברכה חיים' ובטרם סיים לומר את המילה 'חיים' פרח נשמתו לשמי רום. אף האדמו"ר האמצעי נפטר באותה צורה - שניהם היו עסוקים בגילוי סודות התורה ורזיה, כאשר פרח נשמתם לעילא (אסתלק יקרא' עמוד 99).

על הפסוק (דברים לב א) **'הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמַרְי פִּי'**, כותב הרה"ק האביר יעקב זיע"א בספרו 'מחשוף הלבן' דברים נפלאים: יש לרמוז אם אפשר ובעיני ה' יכשר, דמשה רבינו ע"ה גילה סוד האצילות מתחילתו, והודיע לישראל סודות התורה ועל מה העולם עומד, וכמה פעמים גורם החוטא ח"ו, הכל ביאר להם בפרשה זו.

דבשעה שהצדיק רוצה להסתלק מן העולם מגלה הסודות הטמונים בלבו, כדי שלא ימנע טוב מבעליו, ואפשר דלזה רמז שלמה המלך ע"ה שאמר (משלי ג כז) 'אַל תִּמְנַע טוֹב מִבְּעָלֶיךָ בְּהִיּוֹת לְאֵל יָדְךָ לַעֲשׂוֹת', הכוונה בהגיע זמנו ללכת לאותו עולם, ששם עיקר מקום מושבך, והיינו 'בהיות לאל ידך לעשות', 'דך' הוא מקומך כמו 'יד תהיה לך', דהיינו בעת שהאל מכין לך מקומך באותו עולם ללכת לו, והיינו בעת פטירתך, באותה שעה אל תמנע טוב מבעליו, כל מה שיש בלבך גנוז מסתרי התורה ומצפונותיה גלה אותו ליראי ה' ולחושבי שמו.

וכן מצינו שעשו אבות העולם ע"ה, דאברהם ע"ה כתוב בשעת פטירתו, 'ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק', וזה מיירי על סודות התורה, שהרי אם תפרש הפסוק כפשוטו שנתן ליצחק כל מה שקנה בעולם הזה, הרי כתיב אחר כך 'ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות', והרי נתן הכל ליצחק, אלא הכוונה דנתינה

הלשון: רבונו של עולם, מה אתה מבקש מבניך, האם לנצח תשכחם ח"ו, הלא אין בכוחם עוד לסבול עול הגלות והצרות והשיעבוד שיש להם. ואם תאמר, שאינם מקיימים התורה הקדושה כראוי, אדרבה הם מקיימים יותר ממה שמחוייבים, כי הדין הוא באשה תחת בעלה פטורה מכיבוד אב דרשות אחרים עליה (כמבואר בקידושין ל: וברמב"ם הלכות ממרים פ"ו ה"ו, ובי"ד סי' רמ ס"ז), וישראל מסורים תחת רשות ועול גליות, ואף על פי כן אינם משגיחים על זה ומקיימים מצוותיך ומכבדין אותך, וכי כן מדתך, הלא ידעת כי יש ביכלתנו לצאת ולריב עמך ולבטל גזירתך, כמאמרם ז"ל הקב"ה גוזר והצדיק מבטל, רק אין אנו רוצים לעמוד נגדך כמאמר זוהר הקדוש, וכי צדיקי עבדי קטגוריא עם קודשא בריך הוא, לזאת אתה נוהג כן, לכן אומר לך: אם לא תרחם על בניך ח"ו, אבוא עמך במשפט לפני פמליא של מעלה, עד כאן דבריו הקדושים.

ועל פי זה פירש הרה"ק מקוזמיר את הפסוק (דברים לב א) 'הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמַרְי פִּי', 'האזינו השמים ואדברה', דיבור הוא לשון קשה, כי הבעלי דעת וצדיקים הגדולים שהם בבחינת השמים יכולים לדבר לפניו ית"ש דיבורים קשים. 'ותשמע הארץ אמרי פי' מרמז להמון עם שהם בבחינת ארץ, הם מוכרחים לדבר אמרים רכים ולהתחנן על נפשנו ממנו ית"ש, אמנם חטאתי אכן אתה ברחמיך הרבים עזור על דבר כבוד שמך ואז השי"ת בודאי ירחם עליהם וישמע תפילתם (גדולת מרדכי עמוד 14 אות כב).

וכן עשה משה רבינו ע"ה, בשעת פטירתו גילה סודות התורה בפרשה זו של האזינו, ומלת 'האזינו' גימטריא 'הסוד' עם ארבע אותיות, והנה כוונת משה רבינו ע"ה במה שאמר 'האזינו השמים' וכו', 'האזינו השמים' הם הנר"ן, דמלת 'השמים' גימטריא נשמה, וכל הנר"ן בכללותם נקראים נשמה או רוח או נפש, נמצא 'השמים' שהוא גימטריא נשמה משתמשת על הנר"ן, ואמר משה רבינו ע"ה לפניהם, תנו דעתכם והכינו נר"ן שלכם לשמוע סודות התורה. 'ותשמע הארץ אמרי פי', הארץ היא הגוף.

דברים כלפי מעלה

הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א נכנס פעם לבית המדרש הגדול בברדיטשוב ומצא שם מגיד אורח שעמד על הבימה ודרש באזני הקהל. כדרך מגידים הוכיח האיש את קהל השומעים בדברים קשים, ובייחוד התעכב על עברות שבין אדם למקום שהמוני העם לוקים בהן מדעת ושלא מדעת.

בתום הדרשה, אמר רבי לוי יצחק למגיד האורח: אחרי שהשמעת באזני הקהל הקדוש דברי מוסר והוכחת את אנשי ברדיטשוב על עוונותיהם כלפי אבינו שבשמים, הגיע הזמן לזעוק כלפי מעלה על הצער והייסורים שסובלים עם בני ישראל בגלות הארוכה עד שיתעוררו רחמיו של הבורא יתברך על עמו ישראל וישיענו מן הגלות הזה (פרפראות לתורה' פרשת דברים).

הרה"ק מוהר"ד מבעלזא זיע"א פירש את הפסוק בפרשת האזינו (דברים לב א) 'הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמַרְי פִּי', 'האזינו השמים ואדברה' היינו דלהשמים יכולים לדבר קשה, אבל לאנשי עולם הזה 'ותשמע הארץ אמרי פי' דאמירה

סיפר הרה"ק רבי מרדכי מקוזמיר זיע"א, כי פעם אחת בא לפני אביו הקדוש הרה"ק רבי אברהם מטריסק זיע"א בחג הסוכות, כשהיה אביו הקדוש יושב לבדו בחדרו, ושמע כי מדבר אל עצמו והבין שאינו רואה אותו, ויטייב אחורי הכסא ושמע דבריו הקדושים מלהבות אש בזה

היא לשון רכה, היינו דהנהגה יהיה במידת הרחמים,
ודפח"ח (חמודי צב"ל פרשת וארא).

צידוק הדין

מִרְן הַחֲתָם סוֹפֵר זִיע"א כֶּתֵב בְּאֵגֶרֶת: וְהִנֵּה בִּיצִיקי מִיָּמִים עַל יְדוֹ [שֶׁל הַרְה"ק רַבִּי נֶתַן אֲדֹלֶר זִיע"א] בְּתַחֲלַת בּוֹאוֹ לְבִאֶסְקָאוּויטְץ, וְלֹא הִיָּה לוֹ כִּי אִם בֶּן קֶטָן וּבֵת אַחַת כְּמוֹ בֵּת י"ב שָׁנָה, אֲהוּבָה לוֹ בְּמַעֲשֵׂיהָ, כְּאִמָּה כֵּן בֵּתָה, אִי אִפְשֵׁר לְסַפֵּר שְׂבַחָהּ, וּבַעוּהוֹר מִתָּה שָׁם, וְלֹא דַמַּע עֵינָיו, וְהִיָּה מִצְדִּיק הַדִּין בְּשִׂמְחָה גְדוּלָה וְנִפְלָאָה אֲשֶׁר לֹא רֵאִיתִי מִמֶּנּוּ דּוֹגְמָתוֹ בְּתַפְלַת שִׂמְחַת תּוֹרָה. אַךְ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת פִּרְשַׁת וִירָא, וְהוּא הִיָּה רְגִיל לַעֲלוֹת לְכַהֵן וּלְמַפְטִיר בְּכָל שַׁבָּת, וְגַם בְּאוֹתוֹ הַשַּׁבָּת שִׁבְתוֹךְ שִׁבְעָה לֹא מִנַּע מֵהַנִּל", אִזּוּ בְּאִמְרוֹ הַהִפְטָרָה זֶלַג דַּמַּע אֶחָד מִעֵינָיו וּקְבִלוּ בִּידוֹ, וּמִיָּד חָזַר וְנִהַפֵּךְ לְאַחֵר, וְשׁוֹב לֹא נִרְאָה בּוֹ שׁוֹם רִמְז עֲצוּבוֹת וְלֹא הִזְכִּיר שְׁמָה כָּלֵל (חוֹט הַמְשׁוּלֵשׁ עֵמּוּד כ.).

כֶּתֵב בְּסִפֵּר חֲרָדִים (מ"ע פ"א לא): **לְהַצְדִּיק הַדִּין עַל הַמְּאוּרַע בֵּין בְּגוֹפּוֹ בֵּין בְּבִנּוֹ בֵּין בְּמִמּוֹנּוֹ,** שְׂנֵאמַר 'וְיִדְעַת עִם לְבַבְךָ כִּי כֹּאשֶׁר יִיטֵר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֱלֹהֶיךָ מִיִּסְרֶךָ. וְיִקְבַּע זֶה בְּלָבוֹ וְיִכּוֹף רֵאשׁוֹ וְיִשְׁתּוֹק שְׂנֵאמַר 'וְיִדּוֹם אַהֲרָךְ'. וְלֹא יִצְדִּיק נַפְשׁוֹ מֵאֱלֹהִים גַּם לֹא יֵאמֹר מִקְרָה הוּא, כִּי אִזּוּ יִלְךְ עִמּוֹ הַשִּׁי"ת בְּחַמַּת קָרִי אֲלֵא יִשְׁפֹּשֵׁשׁ בְּמַעֲשָׂיו וְיִשׁוֹב בְּתִשׁוּבָה זֹה חֶלֶק עֵיִקְרִי מִמְצוֹת וְאֵהֲבַת אֶת ה' דְּכַתִּיב 'בְּכָל מֵאֲדָךְ', וְדִרְשׁוֹ ז"ל בְּכָל מִזְדָּה וּמִזְדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ בֵּין טוֹב וּבֵין יִסּוּרִין לְקַבֵּל בְּשִׂמְחָה.

עַל הַפְּסוֹק (דְּבָרִים לֵב ד') **הַצְּרוֹר תְּמִים פְּעֻלוּ כִּי כָּל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֶל אֲמוֹנָה וְאִין עוֹל צְדִיק וְיִשָּׁר**

הוּא', פִּירֵשׁ רַבִּינוּ הָאוֹר הַחַיִּים הַקְּדוּשׁ זִיע"א שְׁבֹא הַכְּתוּב לְלַמְדֵנוּ שְׁעַל הָאָדָם לְהַצְדִּיק עֲלֵיו אֶת הַדִּין: לְזֶה הָעִיר שְׂאָם הָאָדָם עֶסֶק בְּתוֹרָה וּמִזְזוֹנֹתָיו קִשִּׁים וְלַחֵם אִין, אוֹ שְׂרוּאָה אָדָם שְׂאִין עֲלֵיו עוֹל תּוֹרָה וּמוֹאֵס בְּלוּמְדִיָּה וּמוֹדְדִין לוֹ בְּמִדָּה גְּסָה אֲכוֹל וּשְׁבוּעַ וְהוֹתֵר, כִּיִּעוּדִים שְׂנֵאמְרוּ לְלוּמְדֵי תּוֹרָה וְנִהַפְּךְ הוּא, לֹא מִפְּנֵי זֶה יִבְעֵט וְתוֹלַד בּוֹ ח"ו מִיָּנוּת אֲלֵא יִצְדִּיק הַדִּין עֲלֵיו וְיֵאמֹר ה' אִמַּת וְדִינוֹ דִּין אִמַּת, וְהוּא אוֹמְרוֹ הַצְּרוֹר פִּירוּשׁ לְשׁוֹן תּוֹקֵף וְחוּזֵק זֹה יִגִּיד אֶל יָד ה' הַרְוּדָה בְּאָדָם אָף עַל פִּי כֵּן תִּצְדִּיק וְתֵאמֹר תְּמִים פְּעֻלוּ, זֶה כִּנְגֵד מֵה שְׂרוּאָה אֶת שְׂדִרְכּוֹ לְמַדּוּד בְּגִסָּה שֶׁל טוֹבָה וּמַדּוּד בְּדִקָּה, וְגַמְר אוֹמֵר כִּי כָּל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט כָּלֵל בְּזֶה גַּם אֶת שְׂדִרְכּוֹ לְמַדּוּד טוֹבָה בְּדִקָּה וּמַדּוּד לוֹ בְּגִסָּה, כִּי כָּל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט כִּי לֹא הִבִּיא יִסּוּרִין עַל הַצְדִּיק עַד שְׁנִתְחַיֵּיב בָּהֶם וְלֹא הִבִּיא טוֹבָה עַל הַרְשָׁעִים אֲלֵא אִם זָכוּ לֵה כְּפִי מַעֲשֵׂיהֶם.

שאל אביך ויגדך

כֶּתֵב הַרְה"ק ה'תְּפֹאֶרֶת שְׁלֵמָה' זִיע"א (פִּרְשַׁת וִיגִשׁ): וְכֵן כְּתִיב (דְּבָרִים לֵב ז) **'שְׂאֵל אֲבִיךָ וְיִגְדֶךָ, לְשׁוֹן שְׂאֵלָה מֵאֲבָא עֵילָא, וְיִגְדֶךָ לְשׁוֹן הַמְשַׁכָּה לָךְ.** וְזֶהוּ שְׂנֵאמַר 'אֲדִנִּי שְׂאֵל' לְשׁוֹן שְׂאֵלָה. 'אֶת עַבְדִּי, פִּירוּשׁ, הָעַבְדּוֹת. 'הִישׁ לָכֶם אֲב' מִבְּחִינַת יֵשׁ לָנוּ אֲב זָקֵן הִיא הָאֵרָה מִבְּחִינַת זָקֵן מֵלֵא רַחֲמִים מִ"ג מְכִילִין דְּרַחֲמֵי 'וְיִלְד זְקוּנִים' הוּא הַתּוֹלָדָה מֵהָאֵרָה מְעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים בְּהַשְׁכִּינָה לְהֵאִיר עַל הָאָרֶץ קְדוּשָׁה וּבְרַכָּה וְכָל טוֹב אִמֵּן סְלָה.

וְהַרְה"ק ה'בֵּית אֲבֵרָה' זִיע"א הִגִּיד (פִּרְשַׁת בְּשַׁלַּח): זֶה אֲלִי וְכו' אֱלֹהֵי אֲבִי וְכו'. יֵשׁ מִי שֶׁהוּא בְּבַחֲינָה שִׁיכּוֹל לּוֹמֵר 'זֶה אֲלֵי, וְמִי שְׂאִינוּ בְּבַחֲינָה זֹו יִכּוֹל לּוֹמֵר 'אֲלֵקִי אֲבִי'. וְסִיפֵר שֶׁהַרְה"ק רַבִּי אֲלַעֲזָר בְּנוֹ שֶׁל הַרְה"ק רַבִּי אֲלֵימֶלֶךְ [מְלִיזֶנְסֶק]

בכל כחו יתחזק ויקרא אבי יעזור לו הקב"ה שיגיע לבחינת 'אלוף נעורי אתה.

וכתב בספר 'שיר חדש' (להגאון רבי שמואל יעקב ראטה מקליינוואדין הי"ד, ענייני בין המצרים): **ונראה לפי ע"ד לפרש שכוונתו הקדושה היתה גם על תיבות 'ויגד', והוא על דרך הגמרא (שבת פו) 'ויגד משה', דברים שמושכין לבו של אדם כאגדה, זהו נמי כאן 'שאל אבין' כהנ"ל 'מעין לייחט זין אטאטע'. ואם תשאל לך, אז 'ויגד', כלומר, 'ימשוך אותך כאגדה, שיהיה לך באמת לאב.**

ובספר 'תורת אלף' (להגאון רבי שמעון ישראל פאזען זצ"ל אב"ד שאפראן, ענייני פסח): **זה הוא מה שאנו אומרים [בהגדה של פסח] 'זכאן הבן שואל', כלומר, השתא על ידי התגלות אור בהיר בשחקים אנו רואים האיך אנו רחוקים מבחינת בן האמיתי, אבל גדול מאד בנו החשק להקרא בנים לו יתברך, על כן כל אחד ואחד 'שואל' לעצמו בחינה זו של בן. וזה הוא 'הבן שואל', כלומר, ששואל בחינה זו להקרא 'בן', ואף שני תלמידי חכמים המחודדים זה את זה בהלכה עדיין צריכין לשאול, כלומר, לשאול בחינה זו.**

זי"ע היה פעם אצל השולחן של הרה"ק ר' ברוך [ממזבז] זי"ע. ובאמצע השולחן צעק רבי אלעזר מתוך התרגשות: טאטע. ואמר לו הרה"ק: 'ודילמא לאו אביו הוא'. וכשבא אחר כך רבי אלעזר לפני אביו וסיפר לו הדבר אמר לו אביו: היה לך להשיבו: 'שאל אבין' אמאהל דארף א איד לייען אטאטען [-לעתים יש לו ליהודי להשאיל אבא].

וכה הגיד הרה"ק ה'דברי יחזקאל' משינאווא זי"ע"א (הפטרט פרשת מסעי): ששמעתי שהרה"ק רבי ר' אלימלך זי"ע אמר: מי שמכיר את הרה"ק רבי פנחס מקארעץ זי"ע הוא מסוגל ליראת שמים. וכאשר שמע זאת בנו הקדוש ר' אלעזר זי"ע נסע לרבי פנחס מקארעץ. ואמר הקדוש רבי אלעזר, בעת שישב על השולחן של הקדוש רבי פנחס בזה הלשון: מאמע. אמר הקדוש רבי פנחס: ודלמא לאו אביו הוא. ולא השיבו כלום. וכשנסע הקדוש רבי אלעזר לביתו וסיפר לאביו הקדוש רבי ר' אלימלך את הנ"ל, שאל הקדוש רבי ר' אלימלך לבנו הנ"ל: מה השבת לו. ואמר, לא השבתי לו כלום. ואמר לו: היה לך להשיב לו הלא כתיב 'שאל אבין' - 'מעין לייחט זין א טאטע'. ועל פי דברי קדשו יש לפרש הפסוק (ירמיה ב ד-ה) 'הלא מעתה קראת לי אבי, הגם שאינו עוד במדרגה זו שיקרא להקב"ה אבי, אם

יום הכיפורים

לזכור מיום הכיפורים באכילת כל השנה

זי"ע"א, שצריכין לכוון בכל סעודת ערב שיאכל כזית אחד כדי שיהיה לו כח לצום ביום הכפורים. כמו כן סיפר הרה"ח רבי פנחס מרדכי זינגר זצ"ל ששמע מהרה"ק רבי דוד צבי מלעלוב זי"ע בשם זקנו הרבי מלובלין זי"ע"א, שבאכילת הפשטיאד

סיפר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע"א: זקני הרה"ק רבי דוד צבי שלמה מלעלוב זי"ע"א אמר בשם זקנו הרבי הקדוש החוזה מלובלין

פירוש בדבר שנקרא ערב היינו בחינת אכילה, שתאכלו בכונה כנ"ל, יהי רצון שנזכה לבחינה זאת אמן כן יהי רצון.

אכילה כעיני

כתב הרה"ק בעל 'דברי אמונה' זיע"א: ערב יום הקדוש מצוה לאכול אבל צריכים לידע האיך צריך ליראות אופן האכילה. ושמעתי מהרב הגאון החסיד המפורסם מוה"ר ישראל יצחק רייזמאן זצ"ל, דומ"צ פה עיר הקודש, ששמע מפי הרה"ק רבי אברהם שמחה מבארנוב זצ"ל שהיה רגיל לספר כל ערב יום הקדוש בעת הסעודה הסיפור דלהלן: בשכנות של הרה"ק הרבי רבי זושא מאניפולי זיע"א התגורר רוקח 'אפטייקער' חוטא ר"ל שלא הגיח עבירה אחת שלא עשה.

פעם אחת נכנס בקרבו הרהור תשובה ונכנס להרה"ק רבי זושא ואמר לו: רבי, אני רוצה לחזור בתשובה. והשיבו רבי זושא את כל התיקונים המובא בספר הקנה על עבירה פלונית צריכים לצום כך וכך ימים, וכן על עבירה פלונית כך וכך ימים. ויאמר הרוקח: אין ביכולתי להתענות כי אמות. השיבו רבי זושא: אם כן אין לי עצה בשבילך. ולא נח הרוקח עד שאמר לו רבי זושא: יש לי אח הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזנסק ז"ע, הוא טוב, תיסע אליו, ואפשר שהוא יכול לעזור לך. וכן הוה.

נטל איתו הרוקח כיס עם מעות ונסע. בהגיעו לליזנסק נתן סכום מעות להגבאי ותיכף הגיחו ליכנס. והרוקח הגיד לרבי אלימלך: אחיכם שלח אותי אליכם כי ברצוני לחזור בתשובה, והנה הוא צוה עלי להתענות, אבל אין בכוחי לסבול הסיגופים הרבים כל כך פן אמות.

השיב לו רבי אלימלך: אינך צריך לתעניות, אלא תאכל מדי יום ביומו פת בן יומו עם דגים

ביום שבת קודש יכוין כדי שיהיה לו כוח לצום ביום הכיפורים ('אבני זכרון' עמוד מ).

ושמא יש לבאר בעומק העניין, שבשעת האכילה בכל השנה תהא דעתו על יום הכפורים ומתוך כך ידע כיצד לאכול כראוי, וזהו הכוונה שיהיה לו כוח להתענות ביוה"כ, וכמו שכתב בספר 'בת עין' (דרוש לשבת תשובה): הנה בעבודת הבורא ב"ה יש ב' מיני עבודה, א' לעבוד את ה' בתורה ותפלה ומעשי המצות, בחינה ב' לעבוד ה' בענייני העולם הזה באכילה ושתיה וכדומה ושאר צרכי גופו לעשותן לשם ה', כגון לחזק גופו לעבודת הבורא ב"ה על ידי האכילה ושתיה וכדומה... וזהו עבודתו תמיד... ששתי העבודות יהיו כאחד, היינו שכאשר יעסוק באכילה ושתיה יהיה מחשבתו תמיד כדי שיהיה לו כח ללמוד ולהתפלל ולעבוד את ה', וכן בשעת התורה ותפלה ממילא הוא לומד ומתפלל בכח האכילה ההוא. וזהו ששתי הבחינות המה בבחינת פנים בפנים, פירוש שהמה מתחברים זה עם זה כנ"ל, ואין אחד דוחה את חברו, היינו שאין לבו מטומטם בשעת התפלה בעבור האכילה והשתיה, כי גם בשעת האכילה לא אכל למלאות תאוותו, כי דעתו הוא לעמוד לפני ה' להתפלל וללמוד בכח האכילה ההוא...

וזהו שדרשו רז"ל 'האוכל בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי', פירש רש"י שיאכל בתשיעי כדי שיהיה לו כח להתענות בעשירי. פירוש, כאשר הוא זוכר בשעת אכילתו איך שהוא צריך לעמוד ולהתפלל לפני ה' ביום הגדול והנורא, בודאי אינו ממלא תאוותו באכילה רק כדי לחזק גופו לעבודתו ית', ואז הוא בבחינת 'פנים בפנים', ומעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי, כי גם בשעת אכילתו היתה דעתו על התענית וקדושת היום. וזהו (ויקרא כג לב) ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב,

כתב הרה"ק ה'נועם מגדים' זיע"א (פרשת אמור):
 עמדו בזה חכמינו ז"ל (ברכות ה:): תנא ליה חייא
 בר רב מדפתי: כתיב 'ועניתם את נפשתיכם
 בתשעה לחדש בערב', וכי בתשעה מתענין, והלא
 בעשרה מתענין. אלא לומר לך: כל האוכל ושותה
 בתשיעי - מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה
 תשיעי ועשירי. ולעניונו נראה בדרך המוסר,
 דהנה עוד ראוי לשום לב דפתח ב'ענינו' וסיים
 בשביתה 'תשבתו שבתכם'. אך דהעניין הוא,
 דהתורה הקדושה הזהירה ולימדה דעת את האדם
 איך יקדש עצמו קודם יום הכיפורים שיראה
 שיהיה כל תשוקתו וחפצו, רק לעבודת ה' ויהיה
 שמח מאד בעבודת ה' כעל כל הון וישבע
 מעבודת ה' כמו מכל מעדנים כמאמר הכתוב
 (תהלים סג ו) 'כמו חלב ודשן תשבע נפשי ושפתי
 רננות יהלל פי', ששבע מהלול ושפתי רננות כמו
 מחלב ודשן.

ועסקי עולם אכילה ושתיה ודומיהן יהיה בעינו
למשא כבד ולא יעשהו רק כמוכרח כמו שאמרו
על ר' אליעזר ודומה כמו שכפאו שד. וזהו כוונת
הכתוב שתקדש עצמך כל כך עד כשיבא ערב
יום הכיפורים שאינו בעינו, רק לאכול לשבעה
יהיה האכילה אצלו כעינו, כי כל תשוקתו יהיה
רק לעבוד ה'.

וזהו ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחודש,
 שהאכילה יהיה אצלך כעינו והיפוך העינוי דיום
 הכיפורים לשם ה' וכל עבודותיו תפלה הקדושה
 יערב לך יותר מכל עידון. וזהו מערב עד ערב,
 היינו של יום הכיפורים יהיה אצלך עונג כמו
 עונג שבת וזהו תשבתו שבתכם שיהיה לך העינוי
 כשביתה דשבת כנ"ל פירש הכתוב בדרך מוסר
 השכל.

ובזה אולי אפשר לומר לתרץ קושיית המפרשים
 על כך שהיה מהראוי לברך ברכה מיוחדת על

ויין שרף, מרק עם בשר וצימעס, אמנם טרם אתה
 ניגש לסעודתך תיכנס קודם אלי. וכך הוה. כשנכנס
 התחיל רבי אלימלך לומר: 'מייילעך, מייילעך, מה
 עשית ביום פלוני על מקום פלוני', וכן חישוב כל
 העבירות מה שהרוקח הוא עשה שם ושם, והבין
 הרוקח על מי הכוונה, והתחיל לבכות מאד בבכיה
 גדולה עד שנתעלף, והקיצו אותו. ואחר כך שלח
 אותו לאכול.

ומזה אנו יכולים כבר להתבונן באיזה אופן
 היה נראה אכילתו. וזה היה מדי יום ביומו עד
 שלא היה כבר מסוגל לאכול מרוב התמרמרות
 התשובה שעשה, ורבי אלימלך העמיד עליו שומר
 שיכריחנו לאכול. וכן היה עושה עד שהלה נעשה
 בעל תשובה.

הרה"ק מבראנוב הפטיר על זה: ככה צריך
ליראות האכילה של ערב יום הקדוש מתוך חשבון
הנפש באיזה יום הוא עומד, בערב יום הקדוש,
ואיך עבר עליו כל השנה ובאיזה פנים ניעול בדינא
קמי מלכא עילאה, ובהתבונן בזה האיך יכולים
לאכול אבל מוכרחים לאכול.

ואמנם על הרה"ק ה'דברי אמונה' זיע"א ראו
 בכל משך סעודת ערב יום הכיפורים את אימת
 קדושת היום ניכרת עליו, כאשר ישב בהתעוררות
 גדולה וכל אכילתו היתה במתינות גדולה ובדביקות,
 ובמיוחד בעת שהתחיל לנגן פיוט 'ירצה צום
 עמך' וכו', בניגון המקובל לבית ראפשיץ, ראו
 גודל סערת נפשו ושברון לבו הטהור ברוב
 התמרמרות ועינוי זלגו דמעות מאין הפוגות,
 וכסדר קינח דמעותיו במטפחת שהיה מונח תמיד
 על השלחן בעת עריכת השלחן. וכבר דיבר
 בקדשו בנעימת שיחו באיזו צורה צריכה להיות
 האכילה בערב יום הקדוש ('זכור לאברהם' עמוד
 תסב).

עיצומו של יום מכפר, ויש לך אדם שהזמן מכפר עליו והוא עסוק במלאכתו, והמשכיל על דבר עיצומו של יום, לבבו יבין המכפר, כי הוא אדון המאיר היום לסגל סגל דבר זה.

עיצומו של יום מביא לתשובה שלמה

בבית מדרשו הגדול של הרה"ק רבי מנחם מאמישינוב זיע"א הושלמו ההכנות לקליטת המוני החסידים שבאו בערב יום הכיפורים לאמישינוב, כדי לשהות במחיצתו של הרבי ביום הקדוש. רבים מהם הקדימו את בואם כדי להיות סמוכים על שולחנו של הרבי עוד בסעודה הראשונה.

לסעודה זו יצאו מוניטין, שכן זקני החסידים נהגו לומר, כי מי שזכה להביט בצורתו הקדושה של רבם, עת אמר דברי תורה על עיצומו של יום הקדוש, בטוח היה שלא יסתלק מן העולם ללא תשובה.

השמש נטתה לשקוע באיטיות על ראשי האילנות ובישרה את בואו של יום הכיפורים. דלת חדרו של הרבי עדיין פתוחה, ואנשי שלומו עדיין עוברים לפניו כבני מרון ומתברכים מפיו, בברכת גמר חתימה טובה.

בינתיים התמלא בית מדרשו של הרבי ממשחרי פניו, כולם עטופי לבנים, תגורים באבנטים ומצויירים במחזורים. נרות דולקים תחובים בארגזי חול, מקרינים מאורם על עטרות הכסף של הקיטלים והטליתות. הכל רוגש והכל גועש. הרבי, אף הוא לבוש בגדו הלבן ובכיפתו השזורה בסרטי כסף, שבאה לו בירושה מאבי אביו, הרבי הזקן מווארק, ובקיטל שדה מרוב שנים, שאף הוא בא לו מירושת אבותיו הקדושים.

המוני יהודים, תושבי העיירה אמשינוב, מצפים בחרדת קודש לבואו של הרבי לבית המדרש העירוני לתפילת 'כל נדר' כרב העיר, כי כן נהג גם אביו זצ"ל. **ברגע שהרבי עמד לצאת את חדרו בדרכו לבית המדרש העירוני, נשמע קול זעקה**

מצוה זו של אכילת ערב יום הכפורים, שהיא מצוה שנוצטוונו עליה ככל המצוות שמברכים עליהם. אלא שאכילה זו של ערב יום הכיפורים צריכה להיות כעיניו ממש, עד שלא יחפוץ לעשות כן, וכאותו מעשה שנתעלף ולא רצה לאכול עד שהוכרחו להעמיד עליו שומר בכדי שיאכל, כך שאין שייך לברך על מעשה שאין לידע אם יצליח לעשותו.

אסור בהסתה הדעת

דרש הגה"ח רבי שמואל זאב ראטה מאוהעל זצ"ל באחת מדרשותיו לפני אמירת 'כל נדר' לליל יום הכפורים, שצום יום הכפורים נחשב כקרוב לפני ה' כפי שאומרים בסליחות של ערב יום כיפור 'ירצה צום עמך אשר דמו לך מזה, חשוב חלבו כעל זבח וקרבתו אל תבזה', וכפי שבקרוב יש פסול היסח הדעת, כן הדבר לגבי צום יום הכפורים שאסור להסיח דעת מקדושת יום הכפורים במשך כל המעת לעת.

כך סיפר תלמידו הגרש"ז וועבר (דברי שלמה' בהקדמה), והוסיף: **ואכן דקדתי אחריו באותו יום הכפורים ונוכחתי שהיה נזהר להיות נאה דורש ונאה מקיים ועמד רוב היום ופניו אל הכותל בדביקות נפלאה אף שהיה כבר זקן וחלוש.**

רבינו האור החיים' הקדוש מבאר שמאחר שעיצומו של יום מכפר לבני ישראל על כל חטאיהם, לכן מוכרחים בני ישראל להיות כל היום כולו בדביקות עליונה ושלא להסיח דעת מיום הקדוש, שכן אין זה ראוי שהיום יכפר ואילו האדם יהיה טרוד בענייניו, ומשכך נאסרה ביום זה כל מלאכה, שכן אילו הם היו עושים בו מלאכה היו בהכרח מסיחים דעתם מתוקף היום. וזה לשונו (ויקרא כג כח): ולדרך זה אמר 'וכל מלאכה לא תעשו', והטעם, **'כי יום כיפורים הוא', פירוש, כי**

אותו הזמן המתין הרבי ליד החלון ולא גרע את עיניו מהשמש השוקעת, וכאילו לפי פקודתו עמדה השמש ולא שקעה. השמועה התפשטה והגיעה עד לבית מדרשו של הרבי, וגרמה לעצבנות רבה ולמתחחות. גם המתפללים בבית המדרש העירוני, חיכו בקוצר רוח לבואו של הרבי, וההורים האומללים ישבו שבורים במסדרון הקטן, שהוליך מחדרו של הרבי לבית מדרשו.

בבתי התפילה שבכל קהילות ישראל אמרו כבר את תפילת 'כל נדר' ואילו בעיירה אמשינוב עמדו מחוגי השעון מלכת. ואז הגיע הרץ לחדרו של הרבי, והכריז בקול: הכומר הסכים! הכומר הסכים! תוך כדי צעקה פתח את המעטפה ומסר את המכתב שבתוכה לכלתו של הרבי, היא תרגמה את המכתב, שהיה מנוסח בקיצור נמרץ בזו הלשון: בהתחשב בידדותו של הרבי, מסכים אני לדחות את טקס הטבילה של הנער, עד למחרת יום הכיפורים היהודי.

פני הרבי אורו. הזוג האומלל פרץ בבכי תמרורים, הרבי הרגיעם והבטיחם שבזכות יום הכיפורים והתפילות הקדושות הנאמרות בו, ישוב בנם לחיקם כיהודי שלם. בזריזות מפליאה יצא הרבי את ביתו כשהמוני חסידיו מלווים אותו עד לשער החיצוני, ושם באו לקראתו המוני מתפללי בית המדרש העירוני. שתי הקבוצות התאחדו להמון נלהב אחד, וליוו את הרבי לבית המדרש העירוני.

פרשת השמד הגיעה לקיצה במוצאי יום הכיפורים. הרבי ערך את שולחנו הטהור כשהחסידיים שמוחים ועולזים, בטוחים בתפילתו של הרבי, שפעלה ישועות ונחמות בעבור כלל ישראל. במצב של התרוממות הרוח ובמעמד חגיגי זה, התגנב ה'ברגש' שלנו, שהשבית את ערב יום הכיפורים בעיירה, לבית מדרשו של הרבי.

החסידיים רצו לפגוע בו ואף נשמעו קריאות זעם: עוכר ישראל! אך הרבי מנע בעדם ואמר,

מטיל אימים. זוג זקנים באים בימים התפרץ לחדרו של הרבי ושניהם זועקים: רבי קדוש - הצילו! הרבי מנסה להרגיעם, אך הם ממשיכים בצעקותיהם ובכביותיהם: אגא, רבי, הצילנו! נוכח הדרת קדשו של הרבי השתתקו, והאשה החלה לתנות את כאבה, כי הגיעו מים עד נפש.

בקול חנוק מדמעות החלה לספר: הבן היחידי שלנו יצא רח"ל מדעתו, והחליט לא פחות ולא יותר, אלא להמיר את דתו. וכדי להדגיש את חומרת המצב, המשיכה האשה האומללה לספר: הוא בא בדברים עם הכומר העירוני, והיות שהיום הקדוש לישראל, חל באחד מימי אידיהם, החליט הכומר לעשות פומבי לדבר, ולערוך את הטקס החגיגי דוקא ביום הכיפורים, אליו יזמנו הכמרים מכל העיירות הסמוכות, ובמעמדם יטבלו את הנער לנצרות.

צרה כזאת, המשיכה האשה, כשמעיין דמעות זולגות מעיניה, עוד לא היתה בישראל, והיות שידוע לה שהכומר מעריץ את הרבי, על כן באה לרבי להתחנן לפניו, אולי יחוס הרבי עליהם ויאות לבקש מהכומר לדחות את טקס הטבילה ליום אחר, ואולי בזכותו של היום הקדוש, יחזור בו הנער ממחשבתו הרעה.

לשמע הדברים, נפלו פניו של הרבי. עצם הדבר שיהודי עומד להשתמד גרם לו לנפילת המוחין. גופו הקדוש רעד כולו, ולרגע קט נשאר כמעט חסר אונים. אולם, עד מהרה התאושש הרבי והזדקף במלוא קומתו, הוציא את השעון מכיסו, וספר את הרגעים שנותרו עד לשקיעת החמה. מבלי להזדקק לשמשו, מיהר לחדר הסמוך והטיל על כלתו, אשת בנו רבי יוסף, המשכילה והמלומדת, לערוך מכתב קצר בשפת המדינה, ולבקש את הכומר בשמו לדחות את הטקס לאחר יום הכיפורים.

המכתב ההיסטורי הושם במעטפה, ונמסר לרץ מיוחד, שימסרו לידי הכומר וימתין לתשובתו. כל

יושחרו מפיה ושוב לא נתבלט לעין. שמעו לעצתי, נפשוט את המעילים הלבנים שלנו ונתערב בין ההמון למען לא נראה (נזר החיים' עמוד רפא).

יתכן לבאר עומק המשל עם התרגולים, שאכן העצה להנצל בימי הדין הוא לא להתבלט ולהיות שונה אחרים, אלא 'בתוך עמי אנכי יושבת' ולהיות כחלק מהכלל. וראה מה שדיבר בקדשו הרה"ק רבי שלמה קלוגר זיע"א בספרו 'קהלת יעקב' (יו"כ דרוש לה): מצאתי לנו עצה אחת מה שאמר המשורר (תהלים קלט כג-כד) 'חקרני אל ודע לבבי בחנני ודע שרעפי וראה אם דרך עוצב בי ונחני בדרך עולם'. ונראה הכוונה, דהנה רבנן ורבי פליגי (יומא פה): דרבנן ס"ל דיום הכיפורים בעי תשובה ורבי ס"ל דיום כיפור לא בעי תשובה. א"כ חזינן דלרבי יום הכיפורים מכפר בלי תשובה, לכך נהי דלרבנן בעי תשובה היינו רק אם ח"ו כל ישראל לא עשו תשובה אז לא מהני יה"כ לכפר בלבד, אבל אם מקצת עשו תשובה ומכל שכן רובן אז מודים דאגביהו מחל ליחיד, אם כולל עצמו בעדת ישראל, אפילו אם הוא לא עשה תשובה.

דנחצי אנו דרך משל, אם אחד רוצה לשכור לו עגלה מיוחדת למדינה רחוקה לסחורה, אז צריך לפזר הרבה על הוצאות, אבל אם כבר נוסעים לשם הרבה בני אדם אז על עגלה שלהם יכול עוד אחד ליסע אף בהוצאה קטנה. מיהו עכ"פ חרטה בעינן ויתעצב על מה שעשה. ולכך אמר דביוה"כ אף שלא עשיתי תשובה 'חקרני אל ודע לבבי בחנני ודע שרעפי וראה אם דרך עוצב בי' שעכ"פ מתעצב אני על מה שחטאתי, ואז 'ונחני בדרך עולם' כדרך שכל העולם הולכין כיון שהם עשו תשובה כדבעי, נחני גם אותי עמהם, ולכך זה עצה היעוצה לנו, אם כי אין בידינו תשובה... לכלול עצמו בתוך כלל ישראל ואז יהיה נמחל לו בכללם.

שיש לרחם עליו, בבחינת 'לא ידח ממנו נידח'. רק בזכותו של יום הקדוש - אמר הרבי - ניצל זה מאבדון, וחזר בו ממושבתו הרעה אשר חשב לעשות.

הנער עמד לו בפיתו כמנודה, בוכה: אנא רבי, החזירני בתשובה שלימה. נכמרו רחמי הרבי עליו, והזמינו להסב ליד שולחנו הטהור, אף הושיט לו כוס יין ואמר: שתה 'לחיים' עם כל החסידים, והשם הטוב, כאב רחמן, ירחם עליך ויכפר בעדך (שיח צדיקים' עמוד קמה).

כתב הרה"ק האביר יעקב זיע"א בספרו 'שערי ארוכה': "שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה' (תהלים קל א). 'מעמקים' גימטריא 'כפר', לרמז על יום הכפורים שהוא יום קדוש שנקבע לסליחה ולמחילה, ובו מתחברים אמה וברתא ונעשים אגודה אחת, וזהו 'מעמקים', שהם שני עמקים, אמה וברתא, בכוח יום הקדוש הזה שמתחברים בו תשובה תתאה עם תשובה עלאה, אני קורא ומתפלל ומתחנן לפניך שמתמחל ותסלח לי.

בתוך עמי

בשנת תר"ח שלטה בעולם מגיפה קשה רח"ל והפילה חללים לרוב. ומסופר בנדון זה כי הצדיקים התכנסו בימים ההם אצל הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א כדי להתייעץ מה לעשות, האם לגזור תעניות וצומות על מנת לבטל את הגזירה. הרה"ק רבי חיים מקאסוב זיע"א התבטא ואמר: כלום נובל כתרנגולות לשחיטה. על כך השיבו מחותנו מרוזין, במשל: התרנגולות הלבנות התכנסו פעם לאספה וטכסו עצה מה לעשות כדי למנוע את בחירת התרנגולות הלבנות ככפרות בערב יום הכפורים. הצעירות ביקשו להתמרד נגד זה. נענה תרנגול זקן ואמר: עצתי היא שנועף לתוך הארובה נוצתינו

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
ארמונר שיחי' בן איזה < צילה שתחי' בת דורה
רונית בת ינינה יעל < בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחיזו
להצלחה רבה ומזופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של הרה"ק רבי ישראל הופשטיין זיע"א בעל 'עבודת ישראל'

אוזר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
והדוירים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
- מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

חייג עכשיו והגליון בדרך אליך
ארץ ישראל 04-8628888 לונדון 1027-211-208-44